

FORSVARET

For alt vi har. Og alt vi er.

ÅRGANG 72 - UTGAVE 3/2019 - HEIMEVERNSBLADET UTGIS AV KOMMUNIKASJONSSEKSJONEN I HEIMEVERNET

HEIMEVERNET

FORSVARTE MOSKEEN

Da terroren kom til Bærum reagerte HV-soldat Irfan Mushtaq umiddelbart.

SIDE 20

Forsvarets nye rekvisisjons-system gir muligheten til å rekvirere utstyr i krise og krig.

SIDE 2

Heimevernets nye sjef, Elisabeth Michelsen ønsker mer lokal beredskap.

SIDE 12

HVs kurskatalog for de tre neste årene er allerede planlagt for å skape forutsigbarhet.

SIDE 58

«VERNEPLIKTIG HELIKOPTER»

Forsvarets nye rekvisisjonssystem gir Heimevernet mulighet til å rekvirere alt fra kjøretøy og helikopter til dronen Black Hornet ved krise og krig.

TEKST: Forsvarets logistikkorganisasjon og Heimevernet FOTO: Tore Ellingsen og Sunniva Skarsvåg

Under den kalde krigen krevde Forsvaret at private stilte kjøretøy til rådighet i tilfelle krig. Busser, traktorer, tankbiler, fiskeskøyter og annet viktig utstyr hadde sitt eget krigstjenestekort og ville bli beslaglagt og brukt i kamp.

På 90-tallet ble krigstjenestekortene fjernet og det å skulle låne bort kjøretøyene sine til Forsvaret i krise og krig ble en fjern tanke for de fleste. Nå er systemet blåst støv av, men denne gangen i digitalt format.

BLACK HORNET OG SKYRANGER R-70

Under øvelse Oslofjord i høst øvde HV på å rekvirere dronene Black Hornet og Skyrangeren R-70 for bruk til overvåking og kontroll. Firmaet FLIR Unmanned Aerial Systems leide ut droner og dronepiloter etter avtale.

– Det er interessant at Forsvaret vekker til live rekvisisjonssystemet, og det er essensielt at Forsvaret tar i bruk ressurser fra samfunnet forøvrig for å være best mulig utrustet i en eventuelt krisesituasjon. For vår del ser vi det som helt naturlig å være med og bidra, sier Jarl Eirik Straume fra FLIR.

I firmaet har de ansatte med militær bakgrunn som kjenner Forsvaret.

– Hvis Forsvaret skal bruke vår teknologi og vår kompetanse i krisesituasjoner må vi sette av utstyr og folk som er egnet til den type oppdrag. Vi har et korps med instruktører klare til å trene på kort varsel med alt av vårt utstyr, forteller han.

I tillegg til droner leide Heimevernet blant annet helikopter med pilot, busser, båter og undervannsfartøy slik at HV kunne øve på rekvisisjon under øvelsen.

Det nye rekvisisjonssystemet benytter informasjon fra flere kilder, systematisert i en database. Her finnes data fra skipsregister, kjøretøyregister og foretaksregister. I fredstid kan Forsvaret teste systemet gjennom frivillige avtaleforhold.

– Forsvaret har mye materiell, men dette er en forsterkning av de ressursene Forsvaret har behov for. Skal vi kjøpt inn ressurser som det sivile samfunnet kan stille med, vil det bli veldig dyrt, sier prosjektleder for Forsvarets rekvisisjonssystem, kommandørkaptein Rune Furevik.

FÅR DEKKET TAP

For de sivile som blir underlagt rekvisisjon, vil systemet skape forutsigbarhet ved at eier eller leverandør får varsel om rekvisisjon og mulighet til å planlegge leveransen av den rekvirerte ytelsen i fredstid. Systemet vil også sikre at de kan få dekket økonomiske tap.

– Lov og forskrift om militære rekvisisjoner (rekvisisjonsloven) gir Forsvaret hjemmel til å rekvirere det som er nødvendig for å øke eller opprettholde stridsevne, sier Henriette Nordlie Nøkleby, jurist i Forsvarets logistikkorganisasjon.

At loven gir Forsvaret mulighet til å rekvirere sivile ressurser både med og uten personell, har ført til flere spørsmål relatert til krigens folkerett. Den tillater bruk av sivil materiell og personell, men stiller en del begrensninger i hvilke tilfeller sivile kan benyttes.

– Dette fokuset står også på agendaen når flere avdelinger i Forsvaret skal læres opp i det nye rekvisisjonssystemet i 2020, avslutter Nøkleby.

BLACK HORNET
Jarl Eirik Straume fra FLIR viser frem den norske macro-dronen Black Hornet som brukes av militære i over 35 land.

HELIKOPTER
Helikopter ble innleid fra et sivil firma og brukt under øvelse Oslofjord.

Elisabeth Michelsen
Sjef Heimevernet

År 2020 nærmer seg med stormskritt og vi har lagt bak oss et hektisk og godt år for Heimevernet. Vi øver en større del av strukturen enn før, flere gjennomfører kurs og de store materiellprosjektene har begynt å levere til Heimevernet.

I Heimevernet fokuserer vi på samspill med en rekke aktører, både militære og sivile. Den siste tiden har jeg fokusert særskilt på forholdet til Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) og Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) fordi disse organisasjonene er helt avgjørende for Heimevernets operative evne. Og vi spiller på lag som aldri før. FPVS jobber systematisk for å løse alt i fra rutinemessige henvendelser fra HV-soldaten til langsiktige planer for å sikre oppfylling av Heimevernet med kvalifisert personell. FLO på sin side fokuserer på alt i fra utrustning til den enkelte soldat, etterforsyning på avdelingsnivå og ikke minst implementeringen av Forsvarets nye rekvisisjonssystem (FRS). Jeg er klar over at situasjonen ikke er perfekt i alle områder, tropper og lag. Noen steder mangler det personell, andre skulle gjerne hatt nytt håndvåpen og noen steder ble ikke turen på intendanturdepotet helt som planlagt. Men, i det store og hele er Heimevernet, FPVS og FLO et slagkraftig team som jobber i samme og riktige retning.

Forsvarssjefen la i oktober frem sitt fagmilitære råd (FMR) som innspill til arbeidet med ny langtidsplan for Forsvarssektoren som forventes vedtatt i Stortinget før sommeren 2020. Forsvarssjefen presenterer et tydelig fagmilitært råd slik han mener det bør være for å imøtekomme dagens og fremtidens sikkerhetssituasjon. Samtidig har han gitt våre politikere flere alternativer dersom de ønsker å prioritere annerledes. Forsvarssjefen har gitt et meget godt råd, også for Heimevernet. Evne til å holde og ta tilbake områder med soldater på bakken er avgjørende og FMR har et tydelig fokus på landmakten. Det er imidlertid vår evne til fellesoperasjoner som kjennetegner et moderne, effektivt forsvar med evne til samvirke med allierte. Derfor er det svært betryggende at FMR søker å reetablere et forsvar i god balanse mellom land-, sjø-, og luftstridskreftene.

I 2020 skal Heimevernet fortsette den gode utviklingen gjennom flere år. Overordnet er målet et beredskapsklart heimevern. Det vil si et heimevern som er oppfylt med personell med riktig kompetanse som trener og øver årlig, utrustet med nødvendig og riktig utstyr, og med oppdaterte planer på alle nivå. Heimevernsstaben og distriktsstabene skal legge forholdene best mulig til rette for dette, men til syvende og sist er det i heimevernsområdene tjenesten foregår. Det er områdesjefen og hans sjefssersjant som velger hvordan treningen skal tilrettelegges og det er viktig at heimevernssoldaten selv bidrar til kvalitet i treningen. I det kommende året skal øving og trening være et hovedfokus og jeg utfordrer dere alle til å delta på målrettede kurs i Heimevernet.

Jeg ønsker hele Heimevernet og alle våre venner i beredskapsfamilien en riktig god jul og et godt nytt år.

Overalt – alltid

REDAKSJONEN
Ansvarlig redaktør:
Oberst Håkon Warø, NK HV
Redaktør:
Rådgiver Siv Iren Brænd

PRESSE OG INFORMASJON I HEIMEVERNET
Kommunikasjonssjef HV:
Oberstløytnant Per Gunnar Grosberghaugen
Fagleder kommunikasjon HV:
Rådgiver Stein Cato Nybakken
Combat media team 1:
Seniorkonsulent Tore Ellingsen
Spesialist Karoline Lillemo
Combat media team 2:
Kaptein Rune Haarstad
Spesialist Kristan Kapelrud
Presse- og informasjonsassistenter:
Sunniva Skarsvåg, Mads Suhr Pettersen og
Therese Westermann
Grafisk design:
Tore Ellingsen

KONTAKT
Siv Iren Brænd
Telefon: 40028135
Epost: siv.brand@hvbladet.no
Heimevernsbladet
Postboks 393 Terningmoen
2403 Elverum
forsvaret.no/hv

TRYKK
07 MEDIA
Bladet ble sendt til trykk 6. desember 2019
OPPLAG
48 650

FORSIDEN
Irfan Mushtaq er HV-soldat i Oslo og Akershus heimevernsdistrikt 02. Under terrorangrepet på moskeen i Bærum erfarte han at selv om HV-uniformen var pakket bort og «HV-tankene» var lagt vekk, tok det ikke mange sekundene før «HV-soldat-bryteren» ble skrudd på. Og han tenkte «skjul, vern og sikkerhet».
Foto: Karoline Lillemo

FØLG OSS PÅ

INNHold

02 NYTT I HV
Revisjonssystemet

04 LEDER
Sjef Heimevernets ord

08 AKTUELT
Stort og smått fra HV-Norge

12 NY SJEF HEIMEVERNET
Elisabeth Michelsen

14 TEMA
Slik Forsvarer vi Norge

16 HV-KJENTMANN
En av HVs viktigste ressurser

20 PORTRETTET
Irfan Mushtaq

26 SIKKERHETSPOLITIKK I PRAKSIS
Øvde på alliert støtte

28 TRENTE MED DE BESTE
Innsatsstyrke og FSK trente sammen

34 SENSORER
Mobil «sikret» objekt

36 KJENNSKAP OG SAMTRENING
Heimevernet og Hæren trener sammen

38 STYRKING I NORD
Alarmen går i Finnmark

46 SJEFSSERSJANTEN
Spesialistene=kampkraft

48 SIKKERHET
Ulykke med røykgranat

50 FAGSTOFF
Målangivelse

52 TØFT, MEN GIVENDE
Førstegangstjeneste i Heimevernet

54 NY I HV
Dette er Heimevernet

58 KURS 2020
Heimevernets skole- og kompetansesenter

12 NY SJEF HEIMEVERNET

Totalforsvaret, soldater som er trygge i soldatrollen, årlig trening, utstyr og anerkjennelse av den sivile kompetansen til HV-soldaten er viktig for Elisabeth Michelsen, ny sjef for Heimevernet.

HV-KJENTMANN

Det blir nå børstet støv av kjentmannsrollen i HV. Personen skal være en HV-soldat som er inne til årlig trening, og som er «grunnkjent» i bydelen eller området.

20

DA TERROREN KOM FOR NÆRT
Da Irfan Mushtaq skjønte at det foregikk et terrorangrep mot moskeen han og familien er i ukentlig, brukte han lærdommen fra 12 år i Heimevernet.

TRENTE MED DE BESTE

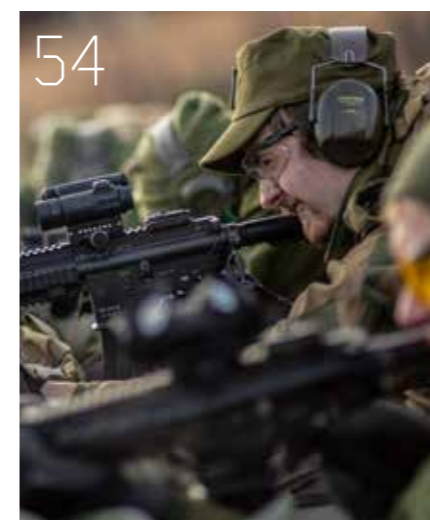
Under øvelse Oslofjord var et av scenarioene en alvorlig gisselsituasjon. Innsatsstyrke Polar Bear VI samarbeidet med Forsvarets spesialkommando (FSK) for å løse situasjonen.

28

NY I HV

I 2019 ble det direkteoverført en rekke soldater fra Hæren til Heimevernet, i 2020 blir det enda flere.

54

58

KURS 2020

Heimevernets skole- og kompetansesenter har kursplanen for 2020 og tre år frem i tid klart. Målet i år er at enda flere heimeverns-soldater enn tidligere tar lederkurs i Heimevernet.

HEIMEVERNET: OVERALT – ALLTID

Om lag sju av ti stridende soldater i dagens forsvar bærer HV-merket på armen

HV-01 har i høst hatt omfattende aktivitet som har styrket lokalt territorielt ansvar og operativ evne. Fellesoperativ arena (FOA 2) øvelse Oslofjord ble gjennomført i september med omfattende deltakelse og fokus på samvirke med sivile samarbeidspartnere og taktiske kommandoer, territoriale operasjoner og støtte til alliert mottak. De fleste målsetningene ble oppnådd og tiltak for å lukke avvik ble jobbet med fortløpende. Videre har HV-01 gjennomført årlig trening i oktober-november for seks heimevernsområder, herunder ble sersjant trening og skytekurs gjennomført. Innsatsstyrke Polar Bear VI har gjennomført flere aktiviteter i høst og avsluttet med vintertrening. Grunnleggende/videregående lagfører kurs ble gjennomført mot slutten av året. Til sist kan det nevnes at vi har hatt vellykkede nyttilføringer i perioden.

HV-02 har hatt en meget hektisk høst med trening for 17 områder, grunnleggende og videregående lagfører kurs samt øvingsledelse for øvelse Oslofjord med deler av innsatsstyrke Derby som markører. Som første distrikt har vi mottatt og tatt i bruk VW Amarok som lagskjøretøy for innsatsstyrken. Intensive treninger som er godt planlagt og gjennomført har gitt oss meget gode tilbakemeldinger og innføring av ordning for militært tilsatte (OMT) har begynt å gi merkbare resultater.

HV-03 har i perioden gjennomført områdetrening for fem områder, hvor fokus har vært grunnleggende soldatferdigheter (GRUS). I tillegg er det gjennomført grunnleggende lagfører kurs med 30 elever og videregående lagfører kurs med 15 elever. Distriktsstaben har hatt sin årlige trening og innsatsstyrke Gunnarside gjennomførte sin siste trening for året. Et godt treningsår hvor alle områder er trent og hatt fokus på grunnleggende soldatferdigheter går mot slutten.

HV-05 har i september deltatt på øvelse Oslofjord hos HV-01 og Rikshemvärnschefens innsatsøvning i Vesterås med deler av innsatsstyrke Grebe. Parallelt med dette har Grebe også ledet øvelse Hunter force hvor Hedmark utrykningsområde har støttet Luftforsvaret og Forsvarets spesialstyrker. Det har i tillegg blitt gjennomført områdetreninger for stabsområdet og Nord-Gudbrandsdal HV-område. I oktober har det blitt gjennomført fagseminarer og sjefsmøte med fokus på operativt planverk. Grebe har fokusert på grunnleggende ferdigheter på sin øvelse Grunnlag samt deltatt på politiets øvelse Nordlys hvor også distriktsstaben fikk god trening. November har bestått av nyttilføring av mannskap, distriktets første troppssersjantkurs og trening av distriktsstaben i grunnleggende soldatferdigheter.

HV-08 har hatt en travel høst med trening av 18 HV-områder og cirka 2500 soldater, fordelt på to perioder, hvor også deler av distriktsstabens mobiltilllegg og innsatsstyrkene har vært inne. Innsatsstyrke Varg har videre trent sammen med andre HV-styrker på øvelse Bifrost i Nord-Norge, og innsatsstyrke Osprey har deltatt med deler av styrken på HV-09s øvelse Bjørgvin, samt gjennomført skarpskyting med avdelingsvåpen. En liten kadre fra Varg har deltatt sammen med Brigade Nord på CAX-øvelsen Xenon Sword, i Wildflecken, Tyskland. Felles opptak til innsatsstyrkene er gjennomført. HV-08 har også hatt det travelt med flere planmøter med sivile og militære samarbeidspartnere. Mot jul har distriktet hatt beredskapsoppgjør og mobiliseringsoppgjør.

HV-09 har i perioden gjennomført mottak og oppklodning av 503 soldater i Ulven leir. Bjørn West har hatt opptak i innsatsstyrken, skarpskyting i Mjølfjell skyte- og øvingsfelt, samt trening på operasjoner i bebygde områder under øvelse Bjørgvin. Bergen og Bergen Øst HV-områder gjennomførte mannskapstrening i løpet av september med fokus på skyting og grunnleggende soldatferdigheter. I oktober ble øvelse Bjørgvin gjennomført med distriktsstab, stabsområdet, sambandsområdet og Nordhordland og Mongstad HV-områder. Voss utrykningsområde gjennomførte skarpskyting i Brandset skytefelt og deltok med deler av styrken i Bergen sentrum på politiets nasjonale øvelse Nordlys. I november har distriktet gjennomført ett grunnleggende og ett videregående lagfører kurs.

HV-11 har i løpet av den siste perioden tilført personell for å fylle strukturen, det er selektert personell inn til innsatsstyrken, det er gjennomført kompetansehevede kurs og flesteparten av underavdelingene i distriktet har trent i løpet av dette halvåret. Med bakgrunn i fjorårets NATO-øvelse (Trident Juncture) hadde vi planlagt 2/3 av treningene i andre halvår 2019, og kan ved årsoppgjøret stadfeste at alle avdelinger i distriktet har gjennomført årlig trening for alle soldater, befal og offiserer. 2019 har vært et svært godt år for HV-11, samtidig bretter vi opp ermene og gjør klar til hektisk start på 2020 med støtte til vintertrening for allierte partnere, kurs og nye områdetreninger i første kvartal.

HV-12 har denne høsten vært preget av kjernevirksomheten, det vil si trening av områdestrukturen og utdanning av nytt befal. Grunnleggende kursledelse og troppssersjantkurs ble gjennomført samtidig og ga oss et flott påfyll av nytt befal. Ellers vil vi fremheve innsatsstyrke Rypes deployering ned til Rena og samtrening med Telemark bataljon. Det ga innsatsstyrken vår verdifull trening på høyintensitetsstrid mot en mekanisert motstander. Frem mot jul har vi gjennomført et omfattende kurs i vintertjeneste for den amerikanske rotasjonsstyrken (MRF-E). Under kurset, kalt «Winter Warrior Course» ble det lagt vekt på grunnleggende vintertjeneste, bekledning samt det å beherske ski, pulk og truger.

HV-14 har i siste periode fullført årlig trening på Drevjamoen med samtlige underavdelinger (også stab HV-14) hvor fokus har vært grunnleggende og bærende soldat- og lagsferdigheter. Samtidig har innsatsstyrke Heron gjennomført taktisk evaluering (TAKEVAL) som dokumenterer at styrken er operativ. Hevingen av troppsførerkompetansen i HV-14 har fortsatt med uforminsket styrke ved at nesten 100 lagførere- og nestlagførere er utdannet i siste periode. HV-14 har gjennomført sjefsmøte med blant andre regionale sivile og militære beredskapsaktører hvor hen-sikten har vært økt samhandling. Relasjonsbygging med våre gode venner i øst, Sverige, har fortsatt og vi har nå et godt utgangspunkt for samhandling.

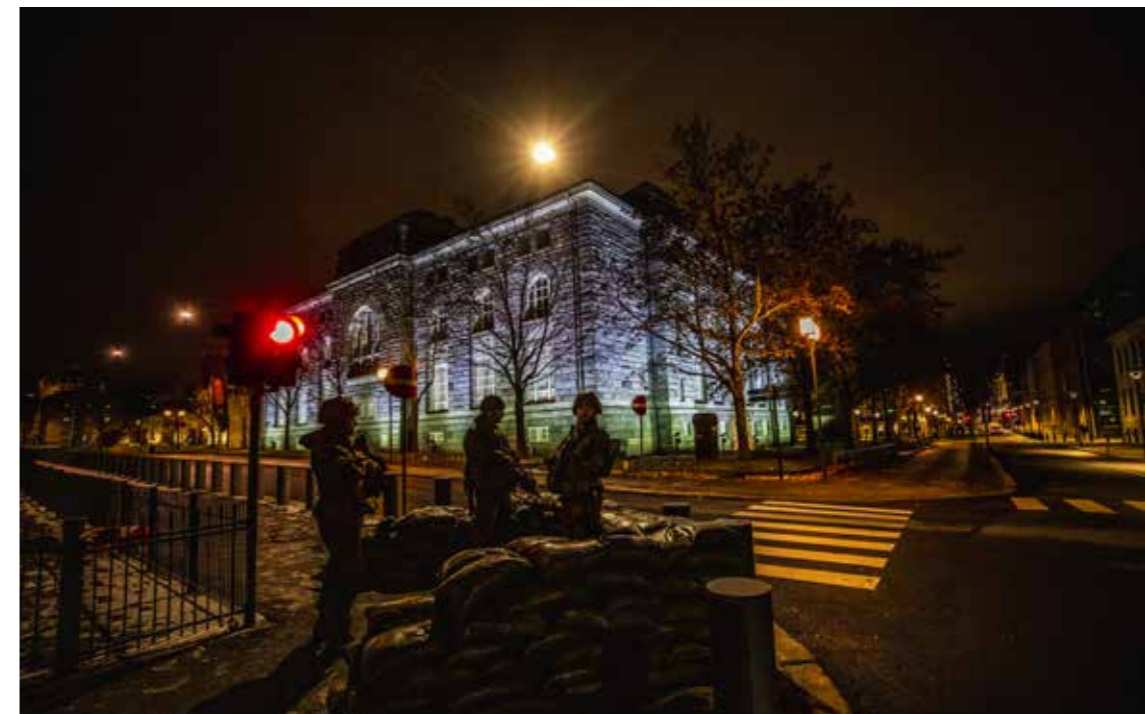
HV-16 har gjennom høsten hatt et meget høyt aktivitetsnivå, med systemøvelsen Bifrost som høydepunktet. Under øvelse Bifrost var nærmere 1200 HV-16 soldater inne til tjeneste og trente på relevante oppdrag knyttet til planverket, samt samvirke mellom sivile og militære aktører. Øvelsen foregikk fra Alta i nord til Bjerkvik i sør. Utover dette har HV-16 vært invitert til USA både på plankonferanse og for planlegging av øvelse NOREX, som HV-16 stiller som vertskap for i april 2020. HV-16 gleder seg over en nyttilføring på over 1000 mannskap til styrkestrukturen og mye nyttilført materiell i løpet av høsten.

HV-17 gjennomførte årlig trening første uka i september for 17206 og 17207. I uke 38/39 gjennomførte vi grunnleggende lagfører kurs med personell både fra områdene og fra førstegangstjenesten. Første kontingent av seks-måneders førstegangstjeneste nærmer seg slutten. Så langt har vi høstet gode erfaringer og dette er et viktig bidrag til å fylle styrkestrukturen. I uke 41/42 gjennomførte vi øvelse Bifrost (FOA3). Her øvde distriktsstaben, stabsområdet og innsatsstyrke Ida & Lyra. I tillegg fikk vi underlagt deler av innsatsstyrke Claymore fra HV-17, samt innsatsstyrke Varg fra HV-08. Under øvelsen fikk vi godt samvirke med en stridsgruppe fra Brigade Nord som deployerte til Finnmark. I uke 45/46 ble det gjennomført videregående lagfører kurs.

HVSKS på Dombås har gjennom de siste månedene gjennomført taktisk offiserkurs, områdestabkurs, videregående lagfører kurs relè, videregående lagfører kurs jeger, kurs i operativ ledelse og nordisk sjefskurs i Sverige. Skolen har i tillegg gjennomført utrykningskurs for ambulansepersonell i HV. HVSKS har vært tilrettelegger for kurskoordinatorseminar, hvor det i år var fokus på fremtidens løsninger for kurs og rekruttering. Det er gjennomført taktisk evaluering og veiledning (TAKEVAL) av innsatsstyrke Varg, MB-multitroppene i HV-14 og 16, to HV-områder i HV-01 og ett HV-område i HV-16. I oktober gjennomførte HVSKS brukerkurs på ny teltløsning for innsatsstyrkenes lette kommandoplasser.

HV-16: 1200 soldater fra Nord-Hålogaland heimevernsdistrikt 16 deltok på øvelse Bifrost i oktober. På bildet har sanitetstroppen fra stabsområdet sanitetsleksjon i feltskyehuset. Foto: Kristian Berg

HV-02: I løpet av høsten har 17 områder fra Oslo og Akershus heimevernsdistrikt 02 hatt årlig trening. På bildet sikrer Grønland HV-område Akershus festning under områdeøvelsen i oktober. Foto: Mads Suhr Petersen

HV-DYKKERE

Noen dykkelag og kystmeldeposter fra det nedlagte Sjøheimvernet er videreført. De er spredt over hele landet og er fortsatt operative i Heimevernets innsatsstyrker.

TEKST OG FOTO: Rune Haarstad

Dykkerlaget til innsatsstyrke Rype fra Trøndelag heimevernsdistrikt 12 støttet Nordmøre HV-område fra Møre og Fjordane heimevernsdistrikt 11, med klarering av kai.

– Primæroppgaven til dykkerlagene er klarering av kaier og havneanlegg. Vi har også kompetanse på søk etter savnede personer, heve-løfteoperasjoner, skrogsøk, enkelt arbeid under vann og fotodokumentering under vann, forteller lagfører Espen Samdal.

Dykkerlaget til HV-12 består av dykkere med ulik bakgrunn, men felles for alle er at de har fått sin utdanning gjennom Forsvaret.

– To stillinger står ledig, så vi har plass til flere, smiler Samdal.

Han tok skipsdykkerkurs og slangedykkerkurs som menig og jobbet som fastmannskap på Dykker- og Froskemannsskolen (DFS).

Odd Rune Kalvik var fungerende troppssjef for troppen til Nordmøre HV-område som sikret kaia fra landsiden.

– Vi sikrer området rundt havna og det ytre perimeteret, med observasjonsposter, streifpatruljer og adgangskontroll, forklarer han.

– Det er alltid motiverende å samarbeide

med andre kapasiteter og andre distrikter, og det er bra å se at vi kan støtte hverandre. Vi er avhengig av dykkere for å klare kaia dersom vi skal kunne ta i mot alliert støtte, poengterer Kalvik.

HV-området hans dekker et areal på 2.580 km². Området består også av utallige fjorder. Det er store kontraster fra fjellområdene i Trollheimen til den ytterste «nøgne ø» på Smøla. Viktige kaier er det flere steder.

Å sørge for trygge havner, flyplasser og fremføringsaksler for alliert støtte er ett av Heimevernets viktigste oppgaver. Her spiller Heimevernets dykkere en viktig rolle.

Visste du at... verneplikten er på 19 måneder hvorav inntil sju måneder er tjeneste i HV.

INSTRUERTE KADETTER

Innsatsstyrkesoldater fra Derby og Gunnerside instruerte kadetter fra krigsskolen i grunnleggende soldatferdigheter.

TEKST OG FOTO: Karoline Lillemo

Troppssersjant ved Forsvarets høgskole, Øystein Ømer Hansen er imponert over instruktørene.

– De stiller godt forberedt og er faglig kompetente. De har knekt koden med å integrere offisersutviklingen inn i den grunnleggende soldatutdanningen som plattform. De møter kadettene på en skikkelig måte og har forstått at det ikke er en rekruttskole, sier Hansen.

Kadettene er fornøyd med instruktørene fra HV.

– Orienteringsleksjon var en fin kombinasjon av praksis og teori. Man merker at instruktørene har mye forskjellig kompetanse, og jeg synes at de er et veldig fint bidrag, sier kadett Gard Thorbjørnsen Söderholm.

For instruktørene fra innsatsstyrke Derby og Gunnerside er det viktig å vise at de er profesjonelle på lik linje med andre våpengrener.

– HV blir kanskje raskt undervurdert, men det er viktig å huske på at mye av profesjonaliteten til alle våpengrenene ender opp i Heimevernet etter hvert. Etter tilbakemeldingene fra krigsskolen vet vi at det har fungert bra å bruke Heimevernet som instruktører her, sier instruktør Max Breien.

SIDE OM SIDE

Tidlig i høst ble det arrangert skarpskyttersamling for HV, de ulike forsvarsgrenene og politiet.

TEKST OG FOTO: Karoline Lillemo

Skarpskyttersamlingen ble gjennomført i Hengsvann skyte- og øvingsfelt av Telemark og Buskerud heimevernsdistrikt 03. Samlingen var lagt opp som en konkurranse og hensikten var å skape en arena for erfaringsutveksling mellom skarpskyttere fra forskjellige avdelinger i Heimevernet, forsvarsgrenene og politiet.

– Treningen og de ulike skyteøvelsene ga mange nye ideer til trening i egen avdeling. Det deles gladelig erfaringer og kompetanse både fra instruktørens side, og ikke minst fra deltakerne, sier sersjant 1. klasse Sven Kristian Landsverk fra Telemark bataljon (TMBN).

– Vi ønsker å høste erfaringer fra treningsmiljøer som vi vet leverer veldig bra. Det gir inspirasjon for mine skarpskyttere. Her er det mye erfaring å hente, og mange tips og triks som vi kan bruke opp mot opplæringen vår, sier Eddy Kristiansen, utrykningsenhetsleder og opplæringsansvarlig i Sør-Øst politidistrikt.

– Arrangørene blandet lagene slik at vi fikk utbytte av hverandres kunnskap, ferdigheter og erfaringer. Dette mener jeg var en suksessfaktor, sier stabssersjant Jonas Hågensen Aune fra Hærens våpenskole (HVS).

– HV VIL FÅ EN VIKTIGERE ROLLE

Elisabeth Michelsen sier hun er glad for tilliten hun er vist som ny sjef for Heimevernet. Hun vil jobbe for at strukturen fylles og at soldatene får det materiellet de trenger.

TEKST: Stein Cato Nybakken FOTO: Mads Suhr Pettersen

Samtidig som øvelse «Polaris Gram» opptar de aller fleste i Heimevernsstaben sitter den nye HV-sjefen på kontoret sitt. Utenfor kontorvinduet i gulbrakka på Terningmoen laver snøen ned. Snø i lavlandet betyr i hvert fall at det snart er skiføre på Nordåsen. Favorittskogen ligger noen minutters kjøring fra hjemmet i Råholt og har hun tid er det dit Elisabeth Michelsen reiser for å stable tanker.

– Jeg får rensset hodet på slike turer, men det blir dessverre så altfor sjelden. Jeg er også opptatt av å ta ansvaret med jobben alvorlig. Da blir det skippertakstrening innimellom, men jeg har satt meg et mål om å gå Svalbard skimaraton i april, sier hun. 42 kilometer på ski gjennom arktisk villmark virker på ingen måte avskrekende på den ferske generalmajoren. En egenskap som muligens kan spores tilbake til oppveksten i Rana i Nordland.

– Når du er vokst opp i et «snøhøl» der snøen gjerne ligger ni måneder i året blir du både glad i natur og i gå på ski, smiler hun.

NY JOBB I REKORDFART

Men la oss først spole tilbake et drøyt år. Oberst Michelsen pendlet til jobben som J-4 (logistikk) ved Forsvarets operative hovedkvarter i Bodø. Der gjorde hun seg bemerket blant annet ved å utvikle vertslandsstøttekonseptet. Et oppdrag der hun for øvrig kom i god kontakt

med Heimevernet. Deretter bar det til USA og det prestisjefylte studiet ved US Army War College i Carlisle, Pennsylvania. Mens hun var der søkte hun jobben som NK/stabssjef i Heimevernet og fikk den. Før hun rakk å tiltre i høst hadde Eirik Kristoffersen fått jobb som ny sjef i Hæren og Michelsen gikk derfor rett inn som midlertidig HV-sjef - før hun omsider fikk jobben permanent 1. november i år. Det er avansement i et tempo det lukter svidd av – det medgir hun, men Michelsen er også glad for tilliten hun har fått og har allerede identifisert en retning hun ønsker å ta Heimevernet.

– Aller først synes jeg mottoet «overalt alltid» står seg godt, så det ønsker jeg å videreføre. Jeg mener Heimevernet skal løse sitt oppdrag som en del av Forsvaret og som en del av Totalforsvaret. Det betyr at vi skal ha godt trente soldater som er trygge i soldatrollen, som er inne til årlig trening for å bygge basiskunnskaper. Da må vi ha utstyr og systemer rundt soldatene våre som gjør dette mulig, sier hun. I tillegg ønsker hun enda mer fokus på å anerkjenne den sivile kompetansen hver eneste HV-soldat har og i likhet med sin forgjenger vil hun jobbe for flere beredskapsklare avdelinger og at reaksjonstiden ytterligere skal ned.

TOTALFORSVARET

HV-sjefen er spesielt opptatt av Heimevernet i rammen av Totalforsvaret og

mener HV vil få en enda viktigere rolle i fremtiden med å bygge beredskap både regionalt og lokalt. Enhver kommune skal vite hvem som er forsvarskontakt på stedet, sier hun.

– I dag fungerer det regionale beredskapssamarbeidet godt. Heimevernet, fylkesmann og politiet møtes jevnlig og samarbeider godt. Nå må vi sørge for at dette trianglets også fungerer på lokalt nivå. Heimevernet må gå i front for å sette beredskap på dagsorden i kommunene. I dag er ikke dette en lovpålagt oppgave for kommunene, så der må vi jobbe for å påvirke, sier Michelsen.

FMR

Før sommeren neste år skal Stortinget behandle forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR). Rådet, som inneholder fire alternativer til hvordan Forsvaret bør utvikles, medfører alle en styrking av Forsvaret. Elisabeth Michelsen mener forsvarssjefen har vært tydelig i sin anbefaling.

– Jeg mener det er riktig å satse på en strukturøkning i Hæren og Sjøforsvaret nå, men dette er også et godt råd for Heimevernet. Vi øker ikke så mye i volum, men det handler om å få det vi har til å virke. Strukturen skal fylles og trenes og ha det riktige materiellet. Utstyret skal lagres mer desentralisert enn i dag slik at vi får økt utholdenhet og redusert reaksjonstid, sier hun.

SLIK FORSVARER VI NORGE

Nettopp det er temaet i denne utgaven av Heimevernsbladet. Har du noen gang tenkt på hva din rolle i forsvaret av Norge betyr?

TEKST: Siv Iren Brænd FOTO: Sunniva Skarsvåg

Minimum en gang i året får du innkalling til øvelse. Noen blir begeistret. Andre oppgitt. Uansett følelsesregister må du møte. Du skal øve på å forsvare landet ditt. *Hva betyr egentlig det?* I hverdagen, mellom fiskepinner, støvsuging, ski, en hektisk arbeidsdag og familiehytte er det ikke like enkelt å forestille seg hvordan det vil bli hvis det blir krise og krig i Norge. *Hvordan vil du reagere?* Når rødplasten er byttet ut med skarpe skudd og motstanderen ikke lenger er en markør, men en som vil oss vondt. *Hva er det da viktig at du kan?*

Irfan Mushtaq har ikke opplevd krig. Men da han skjønte at livet til noen han har kjær og sitt eget var i fare, koblet erfaringene fra treningene i Heimevernet automatisk inn. Han har alltid vært positiv til å

tjenestegjøre i HV, men det var først da han fikk bruk for kunnskapen i krise, han forsto hvor stor verdi den kan ha. Les mer om Irfan på side 20.

Hva gjør Heimevernet for å forsvare Norge? Ett av svarene på det i fredstid, er trening. Slik at man er godt nok rustet hvis det skulle bli «mørkt og kaldt» rundt oss. I denne utgaven av Heimevernsbladet er det en rekke saker fra treninger og øvelser i løpet av høsten. Flere tusen heimevernssoldater har trent. Noen på mindre områdeøvelser, andre på større øvelser i samarbeid med andre avdelinger i Forsvaret og sivile aktører. Les saker fra øvelse Oslofjord på side 26 og om øvelse Bifrost på side 36.

Hva er det viktigste for å vinne over en

motstander i krig? Svaret på det er mange og sammensatt. Men en viktig brikke er å kjenne området der kampen utspilles. Enten det er Oslo sentrum eller Hardangervidda. Her kan «HV-kjentmann» være avgjørende, en rolle som i noen tiår delvis har ligget i dvale, men som det nå børstes støv av. Les mer om HV-kjentmann på side 17.

Verneplikten er helt avgjørende for forsvaret av Norge. I 2020 skal rekordmange tidlig overføres fra Hæren. Det betyr at soldater som i dag avtjener førstegangstjeneste skal ta med seg utstyr og fersk kompetanse til HV-områdene innen 12 måneder. Så i starten av 2021, året da HV fyller 75 år, skal mange nye soldater inn i HV og fortsette på å trene på å forsvare Norge.

ILLUSTRASJONSBILDE

EN RESSURS MED POTENSIAL

HV-kjentmann skal være det det alltid har vært, men ressursen må synliggjøres igjen.

TEKST: Stein Cato Nybakken FOTO: Jesper Vigander Edwin

I 1953 gikk det ut et skriv om retningslinjer fra Generalinspektøren for Heimevernet, Mons Haukeland om «Kjentmann i HV-områdene». Her står det blant annet:

– Ved å nytte en taktikk som grunner seg på lokalkunnskap vil HV kunne tilføye en motstander store tap, selv om denne motstander er totalt overlegen så vel i antall som i bevæpning og trening.

Det to sider lange skrevet er altså 66 år gammelt, men Haukelands hovedpoeng står seg den dag i dag. At kjentmannsrollen skal være en ressurs – ikke bare for Heimevernet, men også for andre avdelinger i Forsvaret og allierte. En kvinne eller mann med inngående kjennskap og kunnskap om sin del av området. Kunnskap som skal gi grunnlag for full utnyttning av alle fordeler som terrengforholdene i området byr på.

– Han må kjenne til postkontorer, telefon og telegrafstasjoner og må ellers vite i hvilke hus det finnes telefon.

GRUNNKJENT

Historiker i Forsvarets spesialstyrker, Tomas Adam har reist Norge på kryss og tvers på jakt etter spesialstyrkehistorier. På utsiden er det åpenbare forskjeller på spesialstyrkene og Heimevernet, men de deler mye av den samme historien. Begge har sin opprinnelse i Milorg og SOE (Special Operations Executive) under annen verdenskrig. Om noe forteller historien oss at suksessen til militære operasjoner i stor grad hviler på lokalkunnskap og nettverk.

I sin leting har Adam ofte behov for å komme i kontakt med lokalkjente mennesker som vet hvor han kan finne historiene. Han forteller det første han gjør når han kommer inn i en ny teig nå er å ringe distriktssjefen i Heimevernet.

– Første gang ble en vekker og en døråpner for meg. Den kunnskapen, viljen og evnen som HV-soldatene besitter, imponerer meg stadig og har hjulpet meg flere ganger. Det ble en enkel, men svært effektiv måte å komme i kontakt med folk på, sier han. I 2017 laget NRK film om «Operasjon Muskedunder» med spesialsoldatene Ronny Bratli og Rune Gjeldnes. Opptakene skjedde på ruten mellom Bærangsfjorden i Nordland og mot grensen til Sverige. På innspill-

ingen var Adam med for å sørge for at historien ble ivaretatt. – Måneder i forvegen var jeg i kontakt med områdesjefene i HV der vi skulle operere og filme. De satte meg i kontakt med en kar som fortalte han var «grunnkjent». Det syntes jeg egentlig var veldig beskrivende for hva kjentmannsrollen er. Dette var en mann jeg aldri hadde funnet på egen hånd, sier han.

LØFTES OPP IGJEN

Torgeir Sæteren ved Heimevernets skole- og kompetansesenter sier de nå er i ferd med å børste støv av kjentmannsrollen igjen. Den senere tid er den løftet frem i ulike konferanser og utdanningssammenhenger.

”

– Ved å nytte en taktikk som grunner seg på lokalkunnskap vil HV kunne tilføye en motstander store tap, selv om denne motstander er totalt overlegen så vel i antall som i bevæpning og trening.

Mons Haukeland, 1953

KJENTMANN I FREMTIDEN

Tomas Adam er ikke i tvil om at Forsvaret forøvrigt må være bevisst på denne kapasiteten som egentlig bare finnes i Heimevernet.

– Nå som Forsvaret tvinges til å finne løsninger i Norge, vil de nok fort oppdage at det er noe som mangler. Da kommer dette inn, men det er viktig å presisere at jeg ser en bedring. Da jeg først ble kjent med dette var kjentmann nesten borte i Heimevernet også, sier han.

– Hun eller han må ikke være en viktigter. Det skal være en HV-soldat som er inne til årlig trening, men som er kjent i bydelen eller området. De må kjenne lynnet til folk og hvordan de tenker. Da blir det også en ressurs for hele Forsvaret, sier han.

Eller som Haukeland formulerte det:

– Han må kjenne og være kjent av befolkningen i området slik at ikke dørene blir stengt for han om han skulle komme på nattertid.

– Vi begynner å merke et visst trykk fra andre avdelinger i Forsvaret som ønsker å benytte denne ressursen. Da synes vi det er riktig og betimelig at HV-kjentmann gjenerobrer sin naturlige plass i HV og at vi synliggjør hvilken ressurs dette er, sier han. Sæteren sier hovedpoengene Mons Haukeland skrev ned i 1953 fremdeles gjelder.

– Vi har ikke utvidet eller innskrenket kjentmannsrollen. Det er som den alltid har vært, men nå ønsker vi å få litt blest om den igjen og at sjefene bruker denne kapasiteten i oppdragsløsningen. Noen steder er de flinke, men andre steder finnes det et utnyttet potensial, sier Sæteren.

VERNEPLIKT – MER ENN FØRSTEGANGSTJENESTE

Heimevernet er vernepliktens fremste forvalter og på den måten viktig for forsvaret av Norge, men verneplikten har også vært omstridt.

TEKST: Stein Cato Nybakken FOTO: Forsvaret

«Enhver statens borger er i alminnelighet like forpliktet til i en viss tid å verne om sitt fedreland, uten hensyn til fødsel eller formue».

Denne setningen fra paragraf 119 i Grunnloven har utvilsomt hatt betydning for innretningen av forsvaret av Norge. Dertil har verneplikten blitt debattert en rekke ganger siden den ble vedtatt i 1953. I 2007 konkluderte Forsvarets eget forskningsinstitutt (FFI) med at vernepliktsystemet gir en «svært begrenset operativ kapasitet». FFI anbefalte i stedet en hær bestående av vervede soldater. I 2014 ble loven revidert igjen og 1. januar året etter ble allmenn verneplikt innført i

Norge. Det betød at gutter og jenter skulle vurderes likt og at Forsvaret heretter valgte de som er best egnede. De kvinnene som ble innkalt til førstegangstjeneste, kunne altså ikke velge dette bort. Det historiske vedtaket for fem år siden skapte overskrifter verden over.

IKKE ET TEMA

– Verneplikten er ikke oppe til diskusjon nå, og sett fra min side, er det vanskelig å se for seg noe annet enn at den skulle omfatte både kvinner og menn. For oss er den et grunnleggende premiss og en basis vi planlegger Forsvarets struktur utfra, sier sjef for Forsvarets personell- og vernepliktsenter (FPVS), brigader Gunn

Elisabeth Håbjørg. Fra Ridehuset på Hamar administrerer FPVS det meste som omfattes av verneplikten; blant annet egenerklæringen, sesjon, fordeling og innkalling til førstegangstjeneste. I tillegg skal de rulleføre og mobilisere personell i krise og krig og ivareta arbeidsgiveransvaret for personell i utenlandstjeneste. Oberstløytnant Petter Lysholm er leder for vernepliktsavdelingen i FPVS. Han sier verneplikten på mange måter er å gi noe tilbake for rettigheter du har som borger.

– Vi prøver å forklare ungdommen dette med at de har rett på skolegang og helsestjenester, men at de for eksempel har en plikt til å betale skatt. På samme måte

FORVALTERE

Sjef for Forsvarets personell- og vernepliktsenter (FPVS), brigader Gunn Elisabeth Håbjørg og oberstløytnant Petter Lysholm, leder for vernepliktsavdelingen i FPVS.

Resten av bildene er fra forskjellig førstegangstjeneste i de ulike Forsvarsgrenene.

er verneplikten en del av modellen med rettigheter og plikter. Dette får vi gehør for og de fleste forstår hvorfor det er sånn, sier han.

Håbjørg mener verneplikten er et redskap for å bygge tillit i folket. Verneplikten fører folk og forsvar nærmere hverandre, mener hun.

– Og spesielt etter at vi fikk allmenn verneplikt er dette blitt noe mer enn bare far og sønn kan dele. Nå treffer vi hele familien og som statens ytterste maktapparat er tillit i befolkningen svært viktig, sier hun. I tillegg mener hun at verneplikten føyer seg inn godt inn i «den norske modellen».

– Samfunnet vårt er bygget opp rundt fellesskap, likhet og kollektivt ansvar. I dette har verneplikt en naturlig plass, sier hun.

TROVERDIG?

Bare en sjettedel av ungdomskullet gjen-

nomfører førstegangstjenesten. Er det for få til at vi får tilstrekkelig kampkraft og beredskap ut av dagens verneplikt?

– Verneplikten er vår viktigste brønn for å rekruttere soldater. Vi må se verneplikten i en større sammenheng enn bare de som er inne til førstegangstjeneste i ett år. Vi utdanner tusenvis av folk som utgjør en beredskap i mange år framover, sier Håbjørg. Hun mener at kampkraft og beredskap må måles i Forsvarets samlede ressurser og ikke i antall soldater i førstegangstjeneste alene.

VERNEPLIKTSRESERVE

Til tross for at verneplikten åpner for tjeneste i 19 måneder, er det mange som aldri hører noe fra Forsvaret etter endt førstegangstjeneste. Håbjørg mener denne massen er viktig å få rekruttert til Forsvaret.

– De fleste vil bli stående i en reserve ett

års tid etter førstegangstjenesten, deretter blir om lag halvparten overført til Heimevernet. Mange av de som er igjen da har kompetanse Forsvaret har bruk for. Disse, sammen med tidligere spesialister, befall og offiserer kan vi trenge å rekruttere og derfor opprettet vi en egen nettside på forsvaret.no i slutten av oktober der folk som ønsker seg tilbake enten kan søke eller melde interesse. For de fleste er først og fremst førstegangstjenesten vegen inn igjen i Forsvaret, sier hun. forsvaret.no/job-i-forsvaret/jobregister

Petter Lysholm sier det aldri er feil å utdanne soldater som ikke hører noe fra Forsvaret etter førstegangstjenesten.

– Halvparten går til Heimevernet, noen går inn i strukturen og noen tusen forblir uplassert i styrkestrukturen hvert år. Men ved krise og krig er dette den store reserven vår vi kan ta inn og fylle etter med, sier Lysholm.

DE LANGE MINUTTENE

Irfan Mushtaq er tilbake på HV-øvelse. Det er gått tre måneder siden terroren i Al-Noor moskeen, men minnene fra de dramatiske minuttene er fremdeles høyst levende.

TEKST OG FOTO: Karoline Lillemo

«Det foregår skyting i moskeen, du må komme med en gang!»

Det er Mohamad Rahimi, ett av medlemmene i moskeen, som ringer. Irfan tror ikke på han, det kan ikke være sant. *Skyting her, i Bærum?* Måten ordene blir sagt på tilsier at dette er reelt. Han kan føle frykten og panikken gjennom telefonen. Han kjører til moskeen, og «heimeverns-soldat-bryteren» slår seg på.

SOM KULISSER FRA EN FILM

Lørdag 23. november. Irfan står utenfor moskeen iført strikkegenser og dongeribukse. Han smiler varmt og ønsker velkommen. Tåka har lagt seg over Bærum og moskeen skjuler seg i den. Skiltet foran på bygget lyser opp i grønt hvor det står «Al-Noor Islamic Centre». Al-Noor oversatt fra arabisk til norsk betyr «lys og fred».

– Det blir nesten ikke mer ironisk enn det. Her inne legger vi bort alt av utfordringer i hverdagen. Dette er et sted hvor vi kan søke trygghet og senke skuldrene. Vi står sammen og ber i felleskap. Så skjer dette, og det gjør så vondt, sier Irfan.

Hele moskeen er mørklagt. Irfan slår på lysene, og for hvert lys som slås på vises flere skader. Gulv, dører og vegger har skuddskader. Deler av møtesalen er dekket med hvite duker som skjuler blodet på teppet under. Det føles uvirkelig, som om det er kulissene fra en film.

Irfan har vært i moskeen flere ganger etter hendelsen, men det er tungt. Nå viser han frem alle rommene i bygget og forteller nøyaktig hva som skjedde dagen 10. august 2019.

ER NOEN DREPT?

Lørdag 10. august. Skjul, vern, sikkerhet, er det første han tenker. Han parkerer bilen på skrått for å lage et vern. Utenfor står Rahimi som ringte, og som nå er i samtale med politiets operasjonssentral. Irfan drar Rahimi i sikkerhet bak bilen. Irfan får informasjonen han trenger fra

Rahimi, og tar over telefonsamtalen før han gjør videre tiltak.

– Hvor er skytteren akkurat nå, og er noen drept?

Rahimi forteller at to av medlemmene har vært i basketak med gjerningsmannen og omsider fått han i bakken. Flere skudd er avfyrt, men han vet ikke om noen er skutt. Rundt moskeen er det boligfelt med barnefamilier. Irfan frykter at skytteren kan komme seg ut nødutgangene på baksiden og gjøre større skader.

Irfan løper på baksiden av bygget for å se om noen av utgange- ne står åpne. Pulsene stiger. Irfan skjuler seg mellom noen trær og prøver å dekke seg til. Han har fortsatt operasjonssentralen på tråden. Han rapporterer at ingen dører er åpne og at han kommer til å gå inn mot bygget for å få bedre oversikt. På samme tid høyrer regnet ned og han er dekket av gjørme.

INGEN TID Å MISTE

Store mengder blod, hylser og et våpen slengt på gulvet er det første han ser gjennom glassdørene. Gjennom sine tolv år i Heimevernet har han skutt mye, og han gjenkjenner hylsene som ligger i moskeen. Han begynner å telle og ser cirka 15-20 stykker. Han flytter på seg og ser gjerningsmannen som ligger

1
MOSKEEN:
Irfan Mushtaq utenfor Al-Noor Islamic Centre i Skui, Bærum.

2
SKUDDSKADER:
Gjerningsmannen avfyrt skudd mot nødutgangen for å komme seg inn i moskeen.

3
BLOD:
Skytteren fikk skader i hodet under basketaket, blodet er fortsatt i moskeen.

– Jeg vil hjelpe til der jeg kan. Siden jeg har fått denne treningen i HV, så må det komme til nytte for alle. Uavhengig av hvor eller hvem det gjelder.

Irfan Mushtaq

på ullteppene i møtesalen. Mohammed Rafiq, eller «bestefar» som Irfan kaller han, sitter på ryggen til skytteren og holder han fast.

Irfan løper inn hovedinngangen og bort til «bestefar», det er ingen tid å miste. Han setter seg på hoftene til gjerningsmannen og tenker at han må binde han fast. Han får tak i Imamens sjal som ligger rett bortenfor dem og knytter det rundt bena hans. Irfan ser bort på «bestefar», og til hans store frykt har «bestefars» mørkeblå skjorte fått ny farge – rød. Skytteren fikk skader i hodet i basketaket, men det kan da umulig ha kommet så mye blod fra det? Er «bestefar» skutt?

Han skimter blålys fra vinduene på forsiden av bygget, politiet er her. Han forsikrer seg om at «bestefar» har kontroll, og løper ut til politimennene på utsiden.

– Kom inn, ta over!

Politiet får kontroll på gjerningsmannen. Irfan får endelig «bestefar» ut av bygget og bort til ambulansen. Legene klipper opp klærne, men finner ingen skuddskader. Irfan stryker kinene til «bestefar» for å roe han ned, han får igjen pusten. De kom seg ut i live, alle sammen.

1
BØNN:
Irfan og to medlemmer
under bønn i moskeen.

2
SOLDATEN:
Irfan på sin første
øvelse etter hendelsen i
moskeen.

3
DEKKET:
Blodet etter basketaket
er dekket over med
hvite duker i moskeen.

4
SKUDDHULL:
Gulv, dører og vegger i
moskeen har skuddska-
der etter angrepet.

KONDOLERER MED PAPPAEN DIN

Irfans planer for denne sommeren var å gjøre ferdig hagen hjemme. Kona og deres tre døtre var på ferie i Dubai hvor konas familie bor.

De to eldste døtrene på 10 og 13 år fikk meldinger fra vennene sine den tragiske dagen i august. De så nyhetene og fikk med seg at Irfan hadde vært involvert i skyteepisoden. «Kondolerer med pappaen din» sto det i meldingene. Frykten slo inn og familien forsto ikke hva som skjedde. Irfan fikk en melding av sin eldste datter.

– Er du der?

Han så meldingen, men mottok den midt i all organisering med kriseteamet. Han glemte å svare.

Irfan forteller at det omsider gikk opp for han at det hun egentlig spurte om var «er du i live?». Han sendte en talemelding og forsikret henne om at det gikk bra.

I etterkant har Irfan tatt med seg barna sine inn i moskeen slik at de skal få se skadene med egne øyne.

– Alle nyhetsartiklene kan få i gang fantasien, da er det viktig å begrense den til det som faktisk skjedde her. Så klart er det vondt, men vi må heller ikke glemme, sier han.

BEREDSKAPSMODUSET

Ville han ha reagert likt dersom dette hadde skjedd et annet sted enn i moskeen?

Han tenker litt på det og svarer at han tror beredskapsmoduset hadde slått inn uansett. Som et eksempel forteller han at ikke mer enn to dager etter hendelsen i moskeen havnet han i en bilulykke. En eldre dame hadde for høy fart inn i en rundkjøring, traff Irfans bil i siden for så å havne i autovernet. Hadde det ikke vært for autovernet ville bilen havnet i sjøen som ligger på nedsiden av veien.

– Det første jeg tenkte var «nå må jeg gjøre meg klar til å svømme!». Jeg løp ut av bilen og bort til den eldre kvinnen. Trafikken stoppet og folk samlet seg rundt. Jeg prøvde å få kontroll på situasjonen og ville hjelpe til. Det er en lærdom jeg har fått takket være Heimevernet, det er dette vi driller på.

Som heimevernssoldat må en være forberedt på å stille opp dersom det skulle skje noe.

– Jeg vil hjelpe til der jeg kan. Siden jeg har fått denne treningen, så må det komme til nytte for alle. Uavhengig av hvor eller hvem det gjelder, sier han.

I oktober var Irfan på sin første heimevernsøvelse etter hendelsen i moskeen. Han har alltid sett verdien av Heimevernet og vært takknemlig for å kunne øve på beredskap. Nå ser han enda mer hvor mye det betyr for samfunnet å ha folk rundt seg med den type kunnskap.

– Før jeg dro på øvelsen var jeg usikker på om jeg kom til å reagere på skudd og våpen. Under øvelsene er det trygge forhold når det gjelder skyting. Da er det vanskelig å sette seg inn i hvor farlig det faktisk er. Det har jeg opplevd nå og har et annet perspektiv på det. Samtidig har jeg blitt enda mer takknemlig

overfor Heimevernet. Man forstår ikke den store verdien av kunnskapen vi får før man får bruk for den, sier han.

HATRETORIKKEN

Det er knapt fire måneder etter skyteepisoden i moskeen. Irfan får stadig flashbacks til hendelsen og jobber fortsatt med å gå videre. Mennesker reagerer ulikt på traumatiske hendelser lik denne, og kan naturligvis oppleve å bli preget av bitterhet, sinne og hat. Irfan er opptatt av å ikke la hendelsen farge synet hans på mennesker. Han snakker om tiltak vi kan gjøre for å gi en bedre fremtid for kommende generasjoner.

– Som samfunn må vi ikke la hatretorikken påvirke oss til å skape et mer segregert samfunn. Det er så lett å gå i den fella, men konsekvensene kan være store over lengre tid. Snakk om utfordringene og kritiser gjerne det kulturelle, det er ikke noe problematisk, sier han.

Irfan mener at man ikke skal være redd for kritikk og å løfte opp problemstillingene. Han sier det både er naturlig og sunt.

– Det er en annen sak om man tar en spesifikk målgruppe og bevisst skaper et negativt bilde av dem. Om man får de til å se ut som trollet i stedet for en del av familien eller ordinære borgere, da blir det skummelt.

Islam gjør ikke forskjell på hudfarger. For min del er jeg fargeblind når det gjelder det. Ja, det finnes idioter, men de finnes i alle kulturer, nasjoner, religioner, bygder og byer. Vi må ikke la disse bli en årsak til å gjøre vondt verre, sier han.

IKKE NOE «OSS OG DEM»

Som heimevernssoldat er Irfan forpliktet til å forsvare Norge. Han forteller at det er en plikt han gladelig gjør, og at han ikke ser på det som en belastning.

– Det handler om å være en del av felleskapet, at det er «vi» og ikke «oss og dem». Dette er landet mitt, og jeg ønsker å bidra på den måten jeg kan. Som liten var det dette vi lærte i moskeen, at du må delta i samfunnet du bor i, sier han.

Irfans foreldre er fra Pakistan og flyttet til Norge på 70-tallet. Irfan er en del av den første generasjonen som er født og oppvokst her. Han snakker mye om sin far, mange av Irfans verdier og holdninger kommer fra han.

– Min far lærte meg at rikdom ikke kan måles i penger, men at den ligger i hvor mye tid og engasjement du kan gi fra deg.

Dersom noen trenger hjelp eller ønsker å ha meg i nærheten, så stiller jeg opp. Jeg liker å gi, og det jeg kan gi mest av er tid, avslutter han.

SIKKERHETSPOLITIKK I PRAKSIS

Å beskytte havner og fremføringsaksler for alliert støtte var en av hovedoppgavene under øvelse Oslofjord.

TEKST: Rune Haarstad FOTO: Kristian Kapelrud

ØVER PÅ HJELP FRA NATO
Det lokale HV-området har de beste forutsetningene for å beskytte den infrastrukturen som trengs for å få inn alliert støtte.

Larvik HV-område sikret Larvik havn. Oppdraget var å sørge for at allierte forsterkninger kunne komme trygt frem til Norge. Områdesjefen Stian Forland forteller at å sikre en slik mottakshavn er komplekst og involverer mange aktører, både sivile og militære.

– Heimevernet har kompetansen på objektsikring, vi har det sivile nettverket og er under militær kommando, poengterer områdesjefen. Det lokale HV-området har derfor de beste forutsetningene for å beskytte den infrastrukturen som trengs for å få inn alliert støtte.

– Det gode samspillet med politiet og kommunale og sivile aktører er Heimevernet eksperter på å få til, sier han.

Til støtte hadde områdesjefen enheter fra militærpolitiet, Vestfold utrykningssområde, hund og eksplosivryddere. Et heimevernsdistrikt med innsatsstyrker og ulike typer av lokale HV-områder kan sette sammen den rette styrken for å løse mange ulike oppdrag.

KONTROLL
RSOM-bataljonen (Reception, Staging, Onward Movement) styrer selve logistikken rundt alliert mottak. HV sikrer operasjonen og beskytter framføringsveiene.

– Dette er en sårbar fase. Her er vi helt avhengig av støtte fra Heimevernet, forteller oberst Ståle Rudiløkken, sjef

”

– Her er vi helt avhengig av støtte fra HV.

Ståle Rudiløkken

for Nasjonalt logistikkoperasjonssenter (NLOGS), den operative kommandoen i Forsvarets logistikkorganisasjon i fred, krise og krig.

RSOM er her med et ledelseelement og Port Operational Unit. Fra mottakshavn flyttes kjøretøy og utstyr frem til et staging-område hvor personell og kjøretøy settes sammen til stridsklare enheter.

Heimevernet sikrer normalt mottaks-

havner og fremføringssaker i en slik operasjon. Objektsikring og overvåking og kontroll er et av Heimevernets spesialfelt.

– Etter Trident Juncture 2018 høstet HV anerkjennelse for «jobben» med å ta i mot alliert støtte, forteller oberst Rudiløkken.

– Admiral James G. Foggo nevnte spesielt innsatsen til HV som et viktig suksesskriterium for øvelsen der over 40 000 mannskaper og 10 000 kjøretøy ble forflyttet til Norge.

Under storøvelsen i 2018 fikk Forsvaret øvd mottak på blant annet Borg-havn i Østfold. Under øvelse Oslofjord er det havner i Vestfold som får øvingsutbyttet. Denne militære operasjonen ser kanskje ikke så «tøff» ut - men det er faktisk et viktig stykke norsk sikkerhetspolitikk i praksis. Å opprettholde en god evne til å motta allierte forsterkninger «over hele landet».

TRENTE MED DE BESTE

Innsatsstyrke Polar Bear VI fra HV-01 trente med Forsvarets spesialkommando (FSK). Scenarioet var en alvorlig gisselsituasjon på avstengte Moss Lufthavn Rygge.

TEKST: Rune Haarstad/Marie Brudevold FOTO: Sunniva Skarsvåg

– Finn plassene deres! Stemmen til markørenes overhode får soldatene fra Oslo og Akershus heimevernsdistrikt (HV-02) og lotter tilknyttet Oslofjord heimevernsdistrikt (HV-01) til å spre seg utover i terminalbygget. Det som en gang var en sivil flyplass på Rygge, har blitt et åsted for en gisselsituasjon. Fienden beveger seg rundt i

lokalet med våpen, mens markørene spiller sårede og skremte sivile som desperat venter på hjelp.

BISTAND TIL POLITIET

Hjelpen står klar på utsiden. Politiet har bedt om bistand fra Forsvaret for å løse situasjonen, og soldater fra Forsvarets

spesialkommando (FSK) tar seg lydløst inn i bygget. Helt til det smeller. Spesialsoldatene kommer rundt et hjørne, og markørspillet er i full gang. Og det går fort.

Gisseltakerne rekker så vidt å reagere, før det er «game over». Det som en gang var La Baguette og O'Learys blir effektivt sikret og tømt for markører; noen har skuddskader, andre er lammet av frykt. Fienden har blitt tatt hånd om, og spesialsoldatene tar seg videre inn i bygget. De gjennomfører til sammen 18 000 kvadratmeter med flyplassterminal, og sørger for at rom for rom tømmes for både fiender og uskyldige sivile. Noen av soldatene sikrer, mens andre kontrollerer og geleider overlevende ut gjennom en nødutgang.

HEIMEVERNET STØTTER

Utenfor står innsatsstyrke Polar Bear VI fra Heimevernet, klare til å bistå. Forsvarets spesialkommando har bedt om støtte fra HV-01, som både sikrer bygget fra utsiden, tar seg av de skadde og overtar kontrollen over terminalen når FSK har gjort seg ferdig. Sanitetsressurser og hund ble kjørt frem og satt i beredskap. Jarl Evensen var behandlende sykepleier i laget som tok imot skadde.

– Min rolle var å klargjøre pasientene for evakuering. Det var

svært givende å øve med spesialstyrkene, det ga oss innsikt i hverandres kapasitet til å behandle og evakuere sårede. Vi fikk til god samhandling med FSK og andre HV-ressurser på stedet.

Troppsjef i Polar Bear VI, Lars Andersen, hadde et par travle timer med å koordinere innsatsen på stedet.

– Det er alltid givende å jobbe med andre enheter. Vi er jo alle på forskjellige nivå og med ulike sterke og svake sider, påpeker han. – Men alle møter med andre avdelinger er en arena for å lære nye ting.

FSK LØSTE GISSELSITUASJONEN

– Vi som er i dagens heimevern håper jo at vi kan vise at vi er på et nivå som gjør oss til en god samarbeidspartner i oppdragsløsningen, sier Andersen.

Operasjonen ble ledet av politiet og sammen med operatørene fra FSK fikk HV trene på å bygge felles situasjonsforståelse og samarbeid mellom ressurser som operatørene som håndterte situasjonen inne i bygget og HV som støttet på utsiden.

Tilbakemeldingen fra operatørene i FSK var at innsatsstyrke Polar Bear VI var en solid støtte på utsiden og gjorde at operatørene fikk konsentrere seg om å løse gisselsituasjonen.

ØSTLANDETS STØRSTE ØVELSE I 2019

ØVELSE OSLOFJORD

→ var den største militære øvelsen på Østlandet i 2019 med til sammen 3500 soldater.

Øvelsen ble gjennomført i Vestfold, Østfold og Telemark.

Heimevernet og alle forsvarsgrenene deltok på øvelsen som ble ledet av Oslofjord heimevernsdistrikt 01.

Samarbeid var det viktigste stikkordet for øvelsen. Heimevernet løste oppdrag sammen med andre militære avdelinger og sivile samarbeidspartnere.

Under øvelsen var det ulike scenarier, blant annet en flybrannøvelse på Torp flyplass med mange skadde passasjerer. De ulike nødetatene, Forsvarets sanitet og Heimevernet ga førstehjelp og fraktet de skadde fra skadestedet til sjukehuset.

SERSJANTENE

→ Områdestrukturen trente på grunnleggende soldatferdigheter. Dagene før oppdragsløsning ble blant annet brukt på skytebanen, til sanitetstrening og på ild og bevegelse. I opplæringen hadde sersjantene en viktig rolle i å veilede soldatene.

Innsatsstyrke Polar Bear VI, Gunnerside, Derby og Grebe deltok på øvelsen. Sistnevnte var underlagt Polar Bear VI.

Under øvelsen ble Forsvarets digitale rekvireringssystem testet (les mer på side 2 og 3). HVs soldater ble blant annet fraktet med forhåndsrekvirert (innleid) helikopter og båter for å løse oppdrag på Rauer øy i Oslofjorden.

FOTO: Heimevernet

MOBIL «SIKRET» OBJEKT

Hva får du om du kombinerer fire billige smarttelefoner, én «app med kunstig intelligens» og ett militært objekt? Dette ble testet ut på øvelse Oslofjord.

TEKST: Rune Haarstad FOTO: Kristian Kapelrud

Resultatet blir en akustisk sensor. Sivil teknologi og enkel hyllevare kan hjelpe HV-soldatene med å beskytte objekter med enkle sensorer i fremtiden.

ØKT OPERATIV EVNE

Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) sitt prosjekt «HV mot 2030» ser på bedre utnyttelse av sivil kompetanse og teknologi for å øke operativ evne. Smarttelefoner kombinert med en app med «kunstig intelligens» kan bidra, mener FFI.

– I Heimevernet benytter vi personell både som «sensorer» og reaksjonsstyrker. Mennesket er ofte en «dårlig og kostbar» sensor. De virker bare i deler av døgnet og har store begrensninger

med syn og hørsel, forklarer kaptein Stig Lande, områdesjef i Moss HV-område.

Under øvelse Oslofjord testet han et skuddlokaliseringssystem utviklet av det sivile firmaet Triangula. Enkel hyllevare og avansert teknologi blir en billig og effektiv sensor som fanger opp lyd av skudd og detekterer retning og sted.

– Systemet er utviklet for Forsvaret, politi og sikkerhetspersonell i Norge og internasjonalt. Det fokuserer på deteksjon og lokalisering av enkeltskudd fra håndvåpen og kan benyttes for objektsikring og baseforsvar, forklarer seniorforsker Nina Rones fra FFI og «HV mot 2030».

– Avhengig av våpentype, vær og terreng kan fire sensorer i dag dekke et område på ti kvadratkilometer.

Nina Rones fra FFI

– Kunstig intelligens brukes for å gjenkjenne skuddlyden på store avstander og systemet kan posisjonere skytteren med en nøyaktighet på noen få meter i løpet av tre til fire sekunder, forklarer Rones.

– Avhengig av våpentype, vær og terreng kan fire sensorer i dag dekke et område opp til ti kvadratkilometer. Systemet er selvkonfigurerende og krever lite forkunnskaper for å tas i bruk.

STOR NYTTE

– I forbindelse med militær objektsikring er det tre prinsipper som gjelder; tidligst mulig deteksjon, sterkest mulig sikring og hurtigst mulig reaksjon, forklarer områdesjef Lande.

– For å få til dette benytter vi både aktive og passive sikringstiltak. Tiden det tar fra en trussel detekteres til vi reagerer er ofte avgjørende for om sikringsoppdraget lykkes. Et enkelt og billig konsept som dette kan være til stor nytte i Heimevernet. I dag finnes det mye høyteknologisk utstyr som gjør slike jobber bedre. Militærteknisk utstyr er imidlertid kostbart og det tar ofte lang tid å utvikle og implementere.

Under øvelse Oslofjord ble sensorene (telefonene) plassert rundt et stort objekt. Med bruk av trianguleringsprinsippet kunne posisjon for skuddene plottes på kartet i kommandoplassen.

– Et skuddsensorysystem kan gi et presist bilde i kommandoplassen på sekunder. Alle i operasjonsområdet hører at det smeller og går i dekning, forklarer kaptein Lande. Men det er ikke sikkert at det høres i kommandoplassen og man blir avhengig av meldinger på radio.

– Da starter jobben med å få oversikt for å kunne lede striden og reagere med riktige kapasiteter på rett sted.

Med skuddsensorer i operasjonsområdet vil posisjon for skuddvekslingene komme opp som prikker på kartet i OPS, før noen rekker å sende kontaktmelding på samband. Det kan da raskt prioriteres og utløses mottiltak.

Det samme situasjonsbildet kan monitoreres i alle kommandoplasser som er på det samme nettet. Smeller det i Larvik, kan det visualiseres både i HV-distriktet og hos Forsvarets operative hovedkvarter om det er ønskelig.

– Som områdesjef i Heimevernet med objektansvar, vil jeg gjerne ha slikt utstyr i verktøykassen. Det vil gi meg andre muligheter til styrkedisponeringen og større trygghet for at vi fatter riktige beslutninger i OPS når det først smeller, poengterer den erfarne områdesjefen.

1

MOBILSENSOR

Hvor kom skuddet fra? Sensorene (telefonene) ble plassert ut rundt objektet og fanget opp lyden av skudd. Med bruk av trianguleringsprinsippet kunne posisjon for hvor skudd ble avfyrt plottes på kartet.

2

SIVILMILITÆRT

Systemet er utviklet for å kunne brukes av både Forsvaret og politi. – Det gir deteksjon og lokalisering av enkeltskudd fra håndvåpen og kan for eksempel benyttes for objektsikring og baseforsvar, forklarer prosjektleder Nina Rones fra FFI. Her sammen med kaptein Stig Lande, områdesjef i Moss HV-område.

KJENNSKAP OG SAMTRENING

Lite søvn, lange dager og intens trening. Slik trener Heimevernet og Hæren mest mulig realistisk sammen.

TEKST: Therese Westermann FOTO: Mads Suhr Pettersen

– Telemark bataljon trener selvfølgelig vesentlig mer enn oss, men vi er med for å få læring og for å gi et godt bilde på hva en innsatsstyrke er, til våre kollegaer i Hæren, forteller sjef for innsatsstyrke Rype, major Carl Einar Brønn.

En innsatsstyrke skal kunne samvirke med et bredt utvalg av samvirkepartnere. Dette fikk innsatsstyrke Rype fra Trøndelag HV-distrikt 12 testet ut under øvelsen på Rena med Telemark bataljon i oktober.

– Vi får veldig god trening i alle ledd ved å dra hit, sier major Brønn.

På øvelsen forflyttet de seg fra Værnes til Rena. Hele avdelingen var med. Hensikten var å øke ferdighetsnivå, samt bedre forståelsen for hverandres prosedyrer og kapasiteter. Dette oppnår de gjennom å samvirke med Hæren, spesielt Telemark bataljon.

– Skal en få best mulig utbytte av Hærens avdelinger, så er kjennskap og samtrenting med Heimevernet helt sentralt. Heimevernet er en formidabel styrkemultiplikator som vi er svært glade for at viser både vilje og evne til å trene sammen slik at utnyttelsen av landmakten blir optimal, sier sjef for Telemark bataljon, Ole Christian Emaus.

BRATT LÆRINGSKURVE

– Det er mange erfaringer å hente fra Telemark bataljon. Vi har sett på deres måte å operere på og det er mye å lære av hvordan de driver strid, både forsvar og angrep, forteller sersjant i innsatsstyrke Rype, Odd Kåre Mosleth.

Telemark bataljon har soldater inne til daglig tjeneste, og å trene med en slik avdeling styrker utbyttet til innsatsstyrken. Høyt

tempo og mye som skjer samtidig er med på å løfte nivået til soldatene. De hadde lange dager med lite hvile for å trene mest mulig realistisk.

– Vi får et voldsomt godt utbytte av den tiden vi er her. Vi får benytte oss av Hærens kamptreningsutstyr og får simulatorentrening, sier major Brønn.

BYR PÅ UTFORDRINGER

Ikke alt går som planlagt under øvelser, mye tåke og regn har lagt noen begrensninger. I tillegg har kommunikasjon vært en utfordring til tider. Avdelingene trener ikke med hverandre daglig og løser noen utfordringer ulikt.

– Samvirke mellom mekanisert og lette infanteristyrker er utfordrende. Samtidig er det en god arena for å identifisere ulikheter i kapasiteter. Her må man ikke se begrensninger, men muligheter, oppfordrer kompanisjef i Mekanisert infanterikompani 3, Lars Sandvik.

LANGT HJEMMEFRA

Det er første gang Rype og Telemark bataljon trener sammen.

– Det er litt uvanlig for Heimevernet å være på bortebane slik som dette, men de får oss til å føle oss hjemme, sier Brønn.

Sjef for innsatsstyrke Rype er svært fornøyd med å få bruke det han vil kalle de beste treningsområdene i Midt-Norge, mer spesielt Rena og Rødsmoen skyte- og øvingsfelt.

Telemark bataljon har ved flere anledninger trent sammen med Heimevernet:

- Viking Ymer16 med innsatsstyrke Derby i HV-02.

- Trident Juncture 2018 med innsatsstyrke Polar Bear VI i HV-01.

- Mek4 SIBO-trening Oslo i vår med HV-02 Derby.

ALARMEN GÅR I FINNMARK

Forsvarets reaksjonsevne skal testes og forsterkninger sendes nordover. I Alta møtes tre av Heimevernets innsatsstyrker for å løse Telemark bataljon trygt inn i operasjonsområdet.

TEKST OG FOTO: Rune Haarstad

Finnmark heimevernsdistrikt 17 er tidlig på plass med innsatsstyrke Ida og Lyra. De tar kontroll på viktige objekter som havner og flyplasser, slik at de tunge forsterkningene fra Hæren kan komme.

– Vi er helt avhengig av at Heimevernet er på plass og operativ i en slik situasjon, poengterer sjefen for Telemark bataljon (TMBN), Ole-Christian Emaus. Etter hvert kom de andre innsatsstyrkene for å avløse, slik at lokalkjente Ida og Lyra kunne løse andre oppdrag.

ALARM

Innsatsstyrkesoldater i Nord-Hålogaland heimevernsdistrikt 16 ble oppringt på jobb og på joggeturer. I løpet av noen timer var Claymore klare til å løse første oppdrag. Målet var å sikre veiaksen langs E6 fra Setermoen og nordover. Nede hos innsatsstyrke Varg på Sørlandet, 1700 kilometer lenger sør gikk også alarmen. De skulle nordover!

Heimevernets øvelse Bifrost var en del av Fellesoperativ arena (FOA), i regi av Forsvarets operative hovedkvarter. Det er en nasjonal øvelsesserie og alarmøvelse der avdelinger fra alle forsvarsgrener, Heimevernet og sivile beredskapsaktører øver sammen.

– Fordelen med Heimevernet er at de har lokal tilknytning og er kjent i området. Den fordelen har HV over hele landet. Denne kjennskapen og jobben de gjorde i Alta medførte at vi i Telemark bataljon var operativ kort tid etter at vi kom til Finnmark, sier Emaus.

FRA KRISTIANSAND TIL ALTA

Ida & Lyra sitt oppdrag under Øvelse Bifrost var å sikre viktig infrastruktur for mottak av forsterkninger. Samtidig var det

viktig å etablere «linkup» på fylkesgrensen med hærstyrker og de andre HV-avdelingene som kom til fylket.

– Dette oppdraget løste vi med å hurtig sette oss opp i Porsanger, før vi troppevis depolyerte vestover og besatte de viktigste objektene, forteller sjef for Ida og Lyra, Eivind Kvermo.

Det ble i tillegg etablert sikkerhet langs aksene til fylkesgrensa.

– Multitroppen fra Claymore ble underagt Ida & Lyra og de viste seg å bli en verdifull styrke for å løse oppdragene frem til Varg var på plass, forteller Kvernmo.

EVALUERT OG BESTÅTT

– Øvelse Bifrost har vært en svært nyttig øvelse for oss i innsatsstyrke Claymore. Vi har fått testet både utstyr og motivasjon på en ypperlig måte. Det har vært lange avstander med bil og utfordrende sambandsforhold. Sistnevnte ble håndtert av meget løsningsorienterte soldater i sambandstroppen, sier orlogskaptein Cato Bye Johansen, sjef for Claymore.

– Claymores multitropp hadde taktisk evaluering under øvelsen og oppnådde nest beste karakter, som er et særdeles imponerende resultat, smiler Bye Johansen.

Sørledningene fra Agder og Rogaland heimevernsdistrikt 08 hadde lengst reisevei, og oppsummerte øvelsen på følgende måte:

– Vi fikk en meget god mottakelse og støtte i nord, både fra HV-16 og HV-17. Dyktige «HV-kjentmenn» var på plass under fremføringen i Troms, men også under oppdragsløsning i Finnmark, sier major Einar Simensrud, sjef for Varg.

1

VARG
Soldater i Varg under et angrep i Alta.

2

KRAFTSAMLING I NORD
Tre innsatsstyrker deployerte til Alta for å sikre fremføringen av forsterkninger. Bildet viser Claymore, Varg og Ida og Lyra.

ØVELSE «EKSAMEN»

Under øvelse Bifrost i oktober måtte innsatsstyrke Varg vise om de hadde det som trengtes for å bli en kampklar avdeling.

TEKST OG FOTO: Tore Ellingsen

Heimevernets innsatsstyrker må stille på kort varsel og løse alle typer oppdrag innenfor oppdragsporteføljen til Heimevernet. Dette fikk Varg fra Agder og Rogaland heimevernsdistrikt 08 virkelig prøvd under øvelse Bifrost i oktober. Styrken ble satt opp i Kristiansand, for så å løse oppdrag i Alta.

AVLYST FLY

– Det er utfordrende å flytte en hel avdeling fra sør til nord. Da vi ikke fikk transportfly som planlagt, måtte vi improvisere for å få med oss alt materiellet. Det å transportere soldater med feltvogn fra Troms til Finnmark førte også til mye læring. Etter forflytningsfasen gikk

EINAR SIMENSRUD
Sjef for innsatsstyrke Varg

vi rett på oppdragsløsning der vi sikret flyplassen i Alta, forteller styrkesjef for Varg, major Einar Simensrud

– For å få enda mer effektivitet ut av treningen avsluttet vi øvelsen med et ambisiøst oppdrag der vi gjennomførte ildoverfall med hele avdelingen. Det er viktig for oss å «strekke strikken» langt, slik at vi får trent på flest mulig momenter selv om vi ble evaluert, forteller sjefen for Varg.

ÆRLIGE TILBAKEMELDINGER

På under to år har den nyopprettede innsatsstyrken jobbet hardt for å få på plass materiell og personell, og de er meldt «klar til strid» ett år før

planen. Under øvelsen hadde innsatsstyrken med seg et team fra Heimevernets skole- og kompetansesenter. De var med for å gjøre den første taktisk evaluering av styrken.

– Å ha med folk som ser avdelingen utenfra er veldig positivt ettersom de veileder og evaluerer. Vi fikk ærlige og gode tilbakemeldinger. Vi har fått noen tiltak som vi skal jobbe videre med i utdanningen til neste år. Innsatsstyrke Varg ble godkjent avdeling, noe som medfører at vi i mye større grad enn tidligere er en gripbar ressurs for Forsvaret, sier Simensrud.

NATURLIG MANGEL

Hovedpunktene som vurderes under en taktisk evaluering (TAKEVAL) er kompetanse, planlegging, utførelse og ledelse. – TAKEVAL skal være 70 prosent vei-

ledning og 30 prosent evaluering. Det er interessant og spennende å evaluere en helt ny avdeling. Varg har imidlertid de samme likhetstrekkene som andre avdelinger vi evaluerer. Mange av soldatene er erfarne, noen er tidligere yrkesbefal og andre har vært med i andre innsatsstyrker, sier oberstløytnant Jo Halgunset, som var leder for TAKEVAL-teamet.

Det er kun to år siden innsatsstyrke Varg ble opprettet og er i militære øyne en fersk avdeling, noe som kom frem under evalueringen.

– De mangler fortsatt noen rutiner. Dette er dog naturlig fordi det er mange personer med forskjellig utgangspunkt og erfaring som skal jobbe sammen. Likevel gjorde Varg en god jobb og fikk en god karakter, forteller Halgunset.

TIDLIG KLAR

Innsatsstyrke Varg skulle som sagt ikke være klare før neste år, men ett år før tiden meldte de avdelingen klar til strid.

– Det har vært mye jobb å få på plass avdelingen så fort, men jeg har hatt dyktige folk rundt meg i staben til Varg. Oberst Bjørn Arild Siljebråten har også gitt oss drahjelp ved å utfordre oss hele tiden. Hver gang vi har nådd et delmål, har vi fått nye mål og dermed blitt dyttet fremover. Vi er ikke helt i mål enda, men jeg har fått hvilepuls etter øvelse Bifrost.

– I starten har utfordringene vært at de

ansatte i Varg har hatt stor arbeidsbelastning. Heldigvis har vi fått god hjelp av Heimevernsstaben og distriktet. Det mest spennende med å bygge en ny avdeling er personellet. For å få soldatene på plass har vi hatt mange informasjonsmøter i Agder og Rogaland. Det har vært slitsomt, men veldig givende.

– Jeg har et spennende budskap og har vært dønn ærlig til de som har møtt opp. Jeg ønsker ikke å få inn soldater på feil premisser. Vi er en overføringsavdeling som skal støtte Finnmark. Det er viktig å fortelle om alvoret i oppdraget, avslutter Simensrud.

TILLIT OG RESPEKT

Norge har vært, er, og vil være avhengig av et tett samvirke mellom Forsvaret og det sivile samfunnet for å forsvare landet.

TEKST: Jonny Karlsen FOTO: Kristian Berg

En anonym hvit bil svinger inn og stopper ved en av Tromsøs bedrifter. Ut av bilen kommer bevæpnet politibetjenter. De tar umiddelbart kontroll over situasjonen og blokkerer innkjørselen. Fra nå er det ingen som slipper inn på objektet uten at de kan legitimere at de har noe der å gjøre.

Etter en stund innser politiet at de trenger bistand fra Heimevernet (HV) og ikke lenge etterpå kommer de første soldatene fra HV for å overta jobben til politiet.

Scenen er hentet fra øvelse Bifrost som Nord-Hålogaland heimevernsdistrikt (HV-16) hadde i oktober. I en reell situasjon vil nok situasjonen vært noe annerledes, blant annet ved at politiet ville hatt kontrollen på objektet lengre før HV overtok. Men poenget var å øve det sivil-militære samarbeidet som blant annet gjelder mellom Forsvaret og politiet.

VIKTIG MED TILLIT

Både sjef HV-16 og politimesteren i Troms prioriterer høyt sivil-militært samarbeid innenfor rammen av totalforsvarskonseptet.

I forbindelse med øvelse Bifrost møttes kommandør Jon Ivar Kjellin, sjef HV-16 og Ole Bredrup Sæverud, politimester i Troms for å styrke det gode samarbeidet de allerede har.

– HV-16 har et meget godt samarbeid med politiet. Vi har tett dialog med både politiet i Troms og Nordland, fordi distriktet vårt strekker seg over begge fylkene. Under øvelse Bifrost synes jeg det er naturlig å ta et møte med politimesteren i Troms for å informere om øvelsen, sier Kjellin.

Politimester Ole Bredrup Sæverud nikker anerkjennende og tilføyer:

– Vi har et meget godt og tett samarbeid med HV-16. Det er viktig fordi vi under ulike situasjoner skal kunne jobbe sammen, sier Bredrup Sæverud.

– Skal vi fungere godt sammen i en virkelig krevende situasjon må vi stole på hverandre. Det at vi øver sammen er viktig for å oppnå nødvendig tillit. Tillit forutsetter også at vi forstår og respekterer hverandre. Det at to ledere snakker så lett og tillitsfullt som Kjellin og jeg gjør er et godt bilde på denne tilliten, fastslår Bredrup Sæverud.

TOTALFORSVARET

Den internasjonale sikkerhetssituasjonen er blitt mer krevende og stiller dermed økte krav til et godt sivil-militært samarbeid.

Ett av regjeringens virkemidler for å møte mange av dagens utfordringer er å reeta-

blere og revitalisere totalforsvarskonseptet. Det reviderte totalforsvarskonseptet dikterer at støtte skal gå begge veier for å utnytte samfunnets totale ressurser.

Det er en klar arbeidsdeling med solide politiske og konstitusjonelle røtter for hva som er sivilt og militært ansvar.

Regjeringen har det øverste ansvaret for å ivareta samfunnssikkerheten og statsikkerheten. Sivile myndigheter og aktører har ansvaret for å ivareta samfunnssikkerhet. Forsvaret har som primær oppgave å hevde Norges suverenitet og norske suverene rettigheter samt forsvare landet mot ytre angrep, det vil si ivareta statsikkerhet. Sivil og militær beredskap og krisehåndtering er imidlertid gjensidig avhengig av hverandre, og et løpende samarbeid er derfor nødvendig, skriver regjeringen på egne nettsider.

SKAL TRENE MER SAMMEN

Totalforsvaret handler om gjensidig støtte og samarbeid mellom sivil og militær side for å forebygge, planlegge for og forhindre kriser, inkludert sikkerhetspolitiske kriser, væpnet konflikt og krig.

For å bli best mulig på et slikt samarbeid, så øver Forsvaret og politiet ofte sammen. Også under øvelse Bifrost har det i ulike scenarier vært trent på dette mellom

1
GJENSIDIG TILLIT
 Ole Bredrup Sæverud, politimester i Troms, Jon Ivar Kjellin, sjef HV-16 og Thomas Moelv, sjefersjant i HV-16, etter møtet de hadde på politihuset i Tromsø i forbindelse med øvelse Bifrost.

2
MØTES
 Heimevernet og lensmenn møtes ofte, her ved regionlensmann i Nord-Troms Ole Johan Skogmo. Totalforsvaret handler om gjensidig støtte og samarbeid mellom sivil og militær side for å forebygge, planlegge for og forhindre kriser, inkludert sikkerhetspolitiske kriser, væpnet konflikt og krig.

3
QVERTAR Heimevernssoldater fra Tromsøysund HV-området i HV-16 overtar objektet fra politiet under øvelse Bifrost 2019.

HV-16 og politiet i Troms, blant annet ved dirigering av trafikk og overtakelse av jobben med å sikre et objekt.

– I en reell situasjon vil politiet kunne be om bistand fra Forsvaret og Heimevernet for å bevokte et objekt. Hvordan dette skal foregå i praksis er noe man må øve på, noe vi også gjør under denne øvelsen, sier Kjellin og tilføyer:

– Men det er også i mange andre situasjoner vi samarbeider. Og vi har trent og skal trene mer på dette fremover. Det er viktig fordi vi på den måten er med på å øke beredskapen i samfunnet.

IKKE BARE POLITIET

Innenfor rammen av totalforsvaret, skal Forsvaret etter anmodning kunne bistå det sivile samfunn ved ulykker, naturkatastrofer, alvorlig kriminalitet og andre fredstidskriser, samt beskytte landet mot alvorlige anslag, inkludert terroranslag.

Det er Heimevernets distriktssjefer som ivaretar lokalt territorielt ansvar på vegne av sjef Forsvarets operative hovedkvarter (FOH) innenfor sine ansvarsområder. Det betyr blant annet at

distriktssjefene har det daglige ansvaret for lokalt samarbeid og nettverksbygging, spesielt med politimestere og fylkesmenn.

Men også mot sivile objekteiere og andre lokale myndigheter som kommuner, relevante etater, næringsliv med samfunnsansvar innenfor rammen av totalforsvarskonseptet. Samtidig skal Heimevernet samarbeide internt i Forsvaret med forsvarsgrenene, samt at HV har en koordinerende rolle mellom andre avdelinger i Forsvaret og det sivile.

Under øvelse Bifrost ble det øvd mye nettopp på dette. Det var møter mellom HV-16, lensmenn, politimester og kommuner. HV fikk øvd sammen med politiet og ambulansetjenesten, og ikke minst med andre avdelinger i Forsvaret.

Samfunnets grunnleggende krisehåndteringsevne og Forsvarets kapasitet skal til sammen utgjøre den motstandskraften som er nødvendig for å kunne møte alle slags trusler mot det norske samfunnet.

Det omfatter altså sivil støtte til Forsvaret og Forsvarets støtte til det sivile samfunnet.

Ord og uttrykk i Forsvaret

<i>Indretjeneste</i>	Vask av kaserne
<i>Teknisk hvil</i>	Pause
<i>Felt</i>	I skog, generelt utenfor leir
<i>Nato-plank</i>	Forsvarets ski
<i>Det utgår</i>	Det skjer ikke
<i>Ha på kropp</i>	Ta ting med seg
<i>Bikke</i>	Seng
<i>Messe</i>	Spisesal
<i>Bysse</i>	Kjøkken
<i>Nei</i>	Nei
<i>Texas</i>	Pusse våpenet
<i>Sibir</i>	Se etter frostskafer
<i>Asap</i>	Så fort som mulig

«Nei» betyr «nei» også i Forsvaret

Selv om det er mange ord og uttrykk i Forsvaret, så betyr «nei» fortsatt «nei».

Forsvaret har nulltoleranse når det gjelder seksuell trakassering og mobbing.

FORSVARET
 For alt vi har. Og alt vi er.

SPECIALIST = KAMPKRAFT

2019 er året hvor «Ordnung for militært tilsatte» (OMT) for alvor innføres i HVs styrkestruktur. Områdene som har gjennomført dette under årets trening er svært fornøyd.

TEKST: Torleiv Nordhus, sjefssersjant Heimevernet FOTO: Karoline Lillemo

Ordnungen er ikke innført på bakgrunn av et behov som oppstod i Heimevernet, men effekten av den treffer HV meget godt. Tidligere utdannet Norge «enhetsoffiserer». Det vil si at offiserene skulle kunne alt. Fra å planlegge og lede til å utdanne gode skyttere. Dette gjorde at offiserene fikk for stort spenn i kompetansebehovet, og at de aldri fikk nok tid til alt de skulle gjøre. Vi hadde ikke spesialistbefal som kunne fordype seg i sitt fagfelt.

SPECIALISERING

OMT innebærer at offiserenes hovedrolle innen

utdanning, trening og øving er å fastsette mål, gjøre prioriteringer og legge nødvendige planer. Offiserene skal også utdanne sjefer og staber i taktikk samt planlegging og ledelse.

Befalets hovedrolle innen utdanning, trening og øving er å gjennomføre og følge opp opplæring innen grunnleggende ferdigheter på enkeltmanns-, lags- og troppsnivå for alle, også offiserene.

Under operasjoner er offiserenes hovedrolle planlegging, ledelse, kommando og kontroll. Befalets hovedoppgave er å sørge for at avdelingen er klar til strid (KTS), utøvende

lederskap og at alle ressurser brukes for å oppnå sjefens intensjon. Ordnungen setter større fokus på spesialisering, og at man skal bli god innenfor mindre deler av det kompetansespennet man trenger i en avdeling. I sum vil avdelingene fortsatt ha den kompetansen de trenger, men færre vil sitte med lik kompetanse, og flere vil være bedre innen enkelte fagfelt.

OPERATIV EFFEKT

De områdene som har gjennomført årets trening med prinsippene fra OMT er svært fornøyd. Befalet har drevet utdanningen av soldatene under treningen og frigitt

tid til offiserene til å drive planlegging og egen utdanning. Offiserene har kunnet fokusere på avdelingens planverk og taktisk bruk av avdelingen. Under utvikling til strid, hvor tiden ofte er en knapp ressurs, har igjen offiserene kunnet fokusere på planlegging, mens befalet har drevet oppdragsspesifikk trening og klargjøring.

Det er fortsatt en vei å gå for å utnytte ordningen fullt ut, og det er helt naturlig. Det tar tid å sette en ny ordning og få på plass alle bitene. Roller, ansvar og myndighet i avdelingene må gjennomgås og alle huller i kompetanse må tettes. Det rette

personellet må sendes på de rette kurs med en langsiktig planlegging. Og; vi må bli enda flinkere til å utnytte de muligheter som oppstår når tid frigjøres.

KLAR TIL STRID

Når avdelinger utnytter den nye ordningen fullt ut vil offiserene ha tid til å sørge for gode planverk for oppsetting og initial oppdragsløsning. Befalet sørger for at mannskaper er trent for de oppdrag de er planlagt for og at det materiellet avdelingen har holder best mulig standard. Da har vi beredskapsklare avdelinger som er klar til strid.

I sum vil avdelingene fortsatt ha den kompetansen de trenger, men færre vil sitte med lik kompetanse, og flere vil være bedre innen enkelte fagfelt.

Torleiv Nordhus, ny sjefssersjant i Heimevernet

ULYKKE MED RØYKGRANAT

Når soldatene våre blir skadet, går det utover kampkraften vår. Gode risikovurderinger er med på å forhindre ulykker, og opprettholder dermed evnen til å slåss.

TEKST: Trond Sjaaeng, sikkerhetsinspektør i HV FOTO: Sunniva Skarsvåg

Den 29. august gikk en røykhåndgranat av i hendene på en instruktør i Heimevernet. Han og personell i umiddelbar nærhet fikk skader. Arbeidet med å trekke erfaringer fra uhellet er ikke ferdigstilt. Det er likevel to forhold som er viktig å belyse for å øke bevisstheten rundt sikkerheten ved lignende aktivitet.

BRILLER SKAL BENYTTES

Det ble ikke benyttet beskyttelsesbriller og vernemaske i forbindelse med hendelsen. Ved bruk av røykgranat som er et ildmarkeringsmiddel vil flere regler i Forsvarets sikkerhetsbestemmelser for landmilitær virksomhet (UD 2-1) tre i kraft. Kravet er at det minimum skal nyttes beskyttelsesbriller eller hjelm med visir for den som kaster røykgranaten.

I tillegg skal personell innenfor en radius av 25 meter benytte hørselvern eller ørepropper ved omsetting av ildmarkeringsmidler. Alle som skal overvære en demonstrasjon bør benytte hørselvern og briller.

RISIKOVURDERING

Det andre forholdet er bruk av risikovurdering eller ORM (Operational Risk Management). ORM er et hjelpemiddel for å identifisere farer og iverksette risikoreducerende tiltak slik at man kan gjennomføre militære aktiviteter med et akseptabelt risikonivå.

Viktigheten av risikovurdering kan ikke undervurderes, og det er viktig at man iverksetter tiltak for å redusere risiko der denne ikke er akseptabel. Risikovurdering skal også gjøres fortløpende under aktivitet for å kunne avbryte eller tilpasse aktiviteten dersom forholdene har endret seg.

STATENS HAVARIKOMMISJON

Røykgranatulykken ble umiddelbart rapportert i henhold til gjeldende regler. Det var såpass alvorlig at sjef Heimevernet oppnevnte en forsvarsintern undersøkelse. Statens havarikommisjon for Forsvaret (SHF) gjennomførte også en undersøkelse av hendelsen.

Begge rapporter var ferdige i oktober, og det videre arbeidet skal vurdere sikkerhetstilrådingene som SHF og undersøkelsesoffiseren fra HV har anbefalt i sine rapporter. Sjef Heimevernet, Elisabeth Michelsen, legger vekt på at man i HV skal ha en «JUST CULTURE». Hun ønsker at organisasjonen kan lære av denne hendelsen for å unngå tilsvarende hendelser senere. Forutsetningen for dette er at man har en sikkerhetskultur i HV der man ikke er redd for å melde fra om uhell og nestenuhell.

Rapportene er per nå ikke frigitt, og dette vil bli vurdert sammen med øvrig etterarbeid.

SLIK BLIR PERSONOPPLYSNINGENE DINE TRYGGE

HVORDAN BØR DU SENDE PERSONOPPLYSNINGER TIL DIN OMRÅDESJEF? OG HVORDAN BLIR DE IVARETATT?

Hva er personopplysninger?

- Navn
- Fødsel- og personnummer
- Telefonnummer
- Epostadresse
- IP-adresse
- Kombinasjon av disse

DET ER OPP TIL HVER ENKELT Å AVGJØRE HVORDAN MAN KONTAKTER OMRÅDESJEFEN I SAKER SOM GJELDER UTSETTELSE OG FRITAK, SAMT ANDRE PERSONNELLSAKER. LIKEVEL RÅDES DU TIL Å SENDE SLIK INFORMASJON SOM BREV I POSTEN TIL OMRÅDESJEF, FORDI EPOST IKKE ER SIKKERT NOK.

SLIK SKAL OMRÅDESJEF BEHANDLE PERSONOPPLYSNINGER:

- Kun utlevert gradert PC skal brukes til behandling av personellsaker.
- Eventuelle opplysninger om personell i Heimevernet som ligger på private PCer skal slettet umiddelbart.
- Private epostadresser skal ikke benyttes til saksbehandling.
- Søknader og brev som inneholder personopplysninger skal loggføres hos områdesjef.

SLIK SKAL OMRÅDESJEF BEHANDLE SØKNADER:

- Områdesjefen behandler søknaden i samarbeid med områdeutvalget og gir skriftlig tilbakemelding per brevpost.
- Ved avslag på søknad sendes ankesøknaden til områdesjef. Hvis områdesjef opprettholder vedtaket, sendes saken til distriktet for vurdering. Distriktet mottar søknaden i ESAF/Doculive og behandler søknaden. Avgjørelsen på anken sendes i posten til søkeren, med kopi til områdesjefen.

HVORFOR MÅ DET GJØRES SLIK?

Personvernforordningen (GDPR) stiller strenge krav til behandling av personopplysninger. Per i dag har ikke Heimevernet elektroniske verktøy som muliggjør sikker kommunikasjon mellom soldater og områdesjef på digitale systemer.

HVA ER MÅLET OG HVOR ER DET?

Hurtig og presis målangivelse er en forutsetning for å vinne ildstriden mot fienden.

TEKST: Rune Haarstad FOTO: Tore Ellingsen

Du og laget ditt har nettopp gjennomført en «hurtig stillingsbesettelse». Dere ligger på en brink og ser utover noen myrer. Det er stridsstøy og skyting rundt dere. Det nytter ikke å skrike lange og innfløkte stedbeskrivelser og prøve å forklare hva du ser flere hundre meter fremme i terrenget.

– De gammeldage hørselvernene, gjerne med ørepropper, gjør det heller ikke lettere for soldatene, poengterer sjefssersjanten i HV-12, Thore-Allan Grønning.

– Jeg mener alle bør ha aktivt hørselvern som gjør at lagene kan kommunisere også i ildstriden. Målangivelse er nok en «simpel og enkel» sak som det må trenes på, og noe som i «kampens

hete» er mye vanskeligere enn man skulle tro. Noe av det første som bør gjøres er å ta ut et par gode grunnpunkter i terrenget. Markerte og tydelige ting i lendet som er lett å se og som ikke kan misforstås. Hus og spesielle trær er ofte lagførerens førstevalg. – Et godt råd kan være at troppssjefen og lagførerne kun har sporlys i magasinet og at de leder ilden på den måten, poengterer kommandersersjant Grønning. Men også lagsmedlemmene må kunne si fra om trusler som dukker opp i deres sektor. Målangivelse består av målbeskrivelse og stedsangivelse. Grunnpunktene danner utgangspunktet for det meste av stedsangivelser. Her får du en oversikt over de meste vanlige metodene for god målangivelse:

ILDSTRID
Dette bildet er det første som er offentliggjort og som viser norske styrker i ildstrid etter andre verdenskrig. Her mottar og besvarer de norske soldatene ild under en av trefningene ved Khwaja Kinti i Ghowrmach i Nord-Afghanistan julen 2009. Foto: Forsvaret

RETNINGSMETODEN

Denne metoden angir retning i en halvsirkel ut fra observasjonsstedet. Målet angis for eksempel med «rett frem» eller «halvt høyre». Avstand kan beskrives med «lang» eller «kort». Dette er en hurtig, men ikke nøyaktig metode.

Eksempel: Halvt venstre! Langt! Infanteri!

KLOKKEMETODEN

Her tar du utgangspunkt i et grunnpunkt som du ser for deg som sentrum i urskiven. Målet blir angitt med klokkeslett etter hvordan det ligger i forhold til urskiven. Bare hele timetall benyttes. Avstand angis i meter eller knoker/håndsbredde.

Eksempel: Grunnpunkt rødt hus! Høyre klokka to! 100. Infanteri!

NEDSLAGSMETODEN

Den som har observert målet skyter mot et sted i nærheten hvor det er mulig å se nedslaget. Her må resten av laget varsles i forkant.

Eksempel: Lag 2! Rød blokk om fem sekunder! I etasjen – FI infanteri!

SPORLYSMETODEN

Den som oppdager målet skyter et sporlys og angir målet ut fra treffsted. Hurtig og presis metode som begrenses av rekkevidde og regler for ildåpning.

TVERRPRAT (CROSSTALK)

God målangivelse som krever samarbeid. Ved å bruke flere metoder «snakker» man hverandre inn på målet.

Eksempel:
Lagfører: Rett frem 200, høyre, høyblokk.
Laget: Sett!
Lagfører: Grunnpunkt svart hull.
Laget: Sett!

MÅLBESKRIVELSE (STANDARD BEGREPER)

• STRIDVOGN	Alle typer stridsvogner
• SPV	Alle typer stormpanservogner
• PANSER	Alle andre typer pansrede kjøretøyer
• TRANSPORT	Upanset kjøretøy
• INFANTERI	Personell på bakken
• PV	PV-kanon, panservernvåpen
• MG	Mitraljøse i stilling
• FLY	Alle typer fly
• HELIKOPTER	Alle typer helikopter

1

2

ILDSTILLING

Soldatene synes tjenesten har vært hard, men en opplevelse som har vært verdt slitet.

2

SOLDATER

Julianne Tysse Mjelde (19), Lise Victoria Hermansen (19) og Klemet Domaas (19).

FAKTA

- Rekruttskolen ved Garnisonen i Porsanger ble opprettet sommeren 2019. Soldatene gjennomfører seks måneders førstegangstjeneste og deretter overføres de rett videre til HV-17s områdestruktur.

- Bemanningssituasjonen for Finnmark Heimevernsdistrikt 17 (HV-17) har i lang tid vært negativ, gjennom en reduksjon på cirka 100 soldater hvert år. Det medfører at styrkestrukturen i HV-17 mangler soldater.

- Den nye ordningen skal sikre at HV også i fremtiden er en aktuell og troverdig beredskapsorganisasjon i hele landet.

- Ordningen er et pilotprosjekt hvor HV-17 i samarbeid med Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) selekterer personell fra områder i Finnmark hvor behovet er størst.

TØFT, MEN GIVENDE

Det første kullet fra Heimevernets førstegangstjeneste er ferdig og soldatene er klare for nye utfordringer i områdestrukturen i Finnmark. Noen av dem fortsetter på fulltid i Forsvaret seks måneder til.

TEKST: Sunniva Skarsvåg og Siv Iren Brænd FOTO: Jakob Østheim og Sunniva Skarsvåg

Jeg har utviklet meg mye og jeg har aldri lært så mye på så kort tid før, forteller Julianne Tysse Mjelde (19).

HARDT

Læringskurven har vært bratt og på mange måter har det vært et tøft, men givende halvår. Den første uka var motivasjonen varierende hos de nye soldatene. Men i følge befalet deres har motivasjonen steget betraktelig og for de fleste har førstegangstjenesten vært en opplevelse som var verdt «slitet».

– Jeg forventet at det kom til å bli hardt, men det ble mye hardere. Det har vært tungt å holde følge. Men jeg var bestemt på at jeg skulle fullføre, pågangsmotet har gjort at det har gått, sier hun og fortsetter:

– Jeg har så mange gode minner. Vi hadde

ti dager i felt og i etterkant kjente jeg på en enorm mestringsfølelse. Jeg kommer til å tenke tilbake på militæret som et eventyr. Men nå kjenner jeg at jeg er klar for dimm.

UTVIDET FØRSTEGANGSTJENESTE

Lise Victoria Hermansen (19) og Klemet Domaas (19) synes derimot at dimmedatoen kom litt for fort, og har søkt utvidet førstegangstjeneste frem til sommeren. De skal begge være operasjonsassistenter i Heimevernsstaben på Terningmoen.

– Motivasjonen min var varierende da jeg kom inn i førstegangstjenesten. Jeg fant fort ut at jeg ville gjøre det beste ut av det og lære mest mulig, forteller Hermansen.

LAGFØRERKURS

Etter endte førstegangstjeneste, enten det

er et halvår eller ett år, overføres soldatene direkte til sine lokale HV-områder.

– Når jeg kommer ut i området mitt så håper jeg at jeg får en større ansvarssrolle. I førstegangstjenesten har jeg hatt et ønske om å bestemme mer selv, målet er derfor å ta lagførerkurs og bli lagfører, sier Hermansen.

Også Klemet Domaas har gjort seg noen tanker om fortsettelsen i områdestrukturen.

– Førstegangstjenesten var hardere enn jeg trodde, men den har overgått mine forventninger og det har vært mer gøy enn jeg forventet også. Heimevernssområdet jeg skal inn i kan forvente seg god stemning, smiler han.

NY I HEIMEVERNET

Ruben Goulding (24) har lenge vært spent på sin første øvelse i Heimevernet. I månedsvis har han mentalt forberedt seg, pakket utstyr, lest seg opp for å forstå organisasjonen og ikke minst pugget forkortelser.

TEKST OG FOTO: Karoline Lillemo

Goulding beskriver det første møtet med Heimevernet som kontrollert kaos. Ved innrykk er det mange soldater som skal få utlevert utstyr og oppgaver. Ikke ulikt innrykket i førstegangstjenesten.

– Jeg var skikkelig spent! Da jeg ankom ble jeg tatt i mot på en veldig god måte, og med forståelse for at jeg kommer fra det sivile. De begynte rolig med informasjonen og bygde på etter hvert. Slik klarer en å følge med under opplegget, sier Goulding.

STOLT OVER Å FORSVARE HJEMSTEDET

I førstegangstjenesten var Goulding mekaniker i panserbataljonen i Setermoen leir. Han synes det er gøy med grønn tjeneste og skulle gjerne ha fortsatt på fulltid i Forsvaret.

– Sivilstatusen tilsa noe annet. De hjemme er glad for at jeg ikke

fortsatte i panserbataljonen, det ville vært for langt hjemmefra. Da er det supert å kunne være med i HV og å bety noe her hjemme. Dersom det oppstår en truende situasjon så er det jeg som skal beskytte de jeg er mest glad i. Det blir nært, sier han.

FORBEREDTE SEG LENGE

Goulding planla hva han skulle ta med seg månedsvis i forkant, bestilte inn utstyr og pakket. Likevel presterte han å glemme både tannkost og tannkrem, det ligger hjemme på vasken.

– Heldigvis tok jeg med hårvoks og deodorant, det er viktig å ikke forpuste hele leiren! En annen ting jeg er glad for er at jeg tok med er camelbacken. Jeg er veldig dårlig på å drikke vann, da er den fin å slenge på seg, sier han.

Som ny soldat i HV har Goulding noen tips til soldatene som nå

blir direkteoverført fra førstegangstjenesten.

- Vær positiv! Du er sikkert skeptisk og nervøs. Det er et nytt system, igjen, men du har vært gjennom det samme under innrykk i førstegangstjenesten.
- Det er bare å «gunne på». Om du gjør det bra kan du få muligheten til å ta kurs og å komme høyere i systemet. Du har mange år foran deg, så prøv å bygg deg opp tidlig.
- Om du har en positiv innstilling så kommer du veldig langt med det. Møt opp med en god og positiv innstilling.
- Vis deg frem, vær engasjert og ta initiativ.

STAFETTPINNEN GIS VIDERE

– Så er det hele forbi. Jeg har levert det siste utstyret. Jeg har tredd av i ufarlig retning. Jeg har slutta i HV.

TEKST: Stein Tau Strand Auestad FOTO: Tore Ellingsen

Det ble ikke fulle 40 år. Jeg leverte inn 39 år, 11 måneder og 4 dager etter at jeg sto på Leite skytebane i Ryfylke som 16-åring.

Det har vært en innholdsrik tid, og Forsvaret har vært en viktig del av livet mitt i alle disse årene. Det offisielle antallet tjenestedager med HV-ungdomstjeneste, HV-øvelser, Rogaland infanteriregiment nr. 8, diverse kurs, verneplikt i Marinens UVB-våpen (undervannsbåt) og litt ymse utenlandstjeneste utgjør sammen fem til seks år.

HV har vi dugnadsånd, så i virkeligheten ble det litt mer enn det. Vi løste oppdragene. Vi bidro hjemme og ute. Vi var ikke de raskeste, de best trente eller de best utstyrte. Det kunne være en selsom opplevelse å se 120 kilo håndverker galoppere gjennom snøen med AG-3 høyt hevet under «eld og rørsle». Men vi kom alltid i mål. Fordi vi kunne improvisere. Fordi vi kjente omgivelsene. Fordi vi hadde «task and purpose». Fordi vi var HV. Jeg har opplevd mye, lært mye og det hele ga meg mye. Det var riktignok ikke alltid like populært. Det var neppe karrierefremmende å si opp en administrativ stilling på oljeplattform for å dra som FN-soldat til Libanon. Eller å ta permisjon i tre måneder fra sivil jobb for å ta full ammunisjonsutdannelse. Enkelte av mine nærstående den gangen var vel heller

ikke alltid like begeistret over at jeg brukte så mye tid på Forsvaret, særlig når jeg ikke fikk betalt for alt jeg gjorde. Men det var verd det. Jeg gjorde bare det som skulle gjøres.

Jeg traff så mange bra folk på veien. Jeg vet hva hel ved er, fordi jeg har møtt så mange som er akkurat det. Jeg traff mange som påvirket meg positivt. Enten jeg lærte noe av dem, eller om vi bare delte et magisk øyeblikk. Kanskje ved å være 17 år og uddødelige et sted i Ryfylkeheiene. Eller i form av en stille kaffe over et bål i skogen. Kanskje det var å stå på en observasjonspost (OP) i «enklaven» og se mot en gnistrende libanesisk solnedgang. Eller for den saks skyld å stå sammen og se at sprengningen gikk akkurat sånn som planlagt, i det vi ser soppskyen stige opp mot en blå afghansk himmel.

Så til dere som er nye i HV: Det blir hva du gjør det til. Du kan hate, eller du kan få noe ut av det. Du kan klage over dødtid, eller fylle dødtida med noe. Ikke at det er så mye dødtid lenger. Det var mer av det før. Og du kan kanskje lære noe nytt innimellom. Så nå er det deres tur. Dere skal løse oppdrag. Dere skal improvisere. Dere skal bidra. Dere skal være HV.

Så får jeg avslutte med ordene til mine venner i artilleriet: Gjør rætt, frygt intet!

SPØRSMÅL OG SVAR OM TJENESTE I HEIMEVERNET

Hva er Heimevernet?

I korte trekk fungerer Heimevernet som en hurtig mobiliseringsstyrke for Forsvaret. Med sin lokale tilknytning- og kunnskap er HV et viktig bindeledd til beredskapsaktører og det sivile samfunn som en del av totalforsvaret.

Hva er hovedoppgavene til Heimevernet?

Hovedoppgavene er vakthold og sikring av militære og sivile objekter, krisehåndtering, alliert mottak, styrkebeskyttelse, bistand til politiet og øvrig støtte til det sivile samfunn.

Hvor holder Heimevernet til?

Heimevernet er delt inn i 11 distrikter og 208 områder landet over. I tillegg har Heimevernet 12 innsatsstyrker, som utgjør spydspissen av kampkraft i HV.

Hva er en innsatsstyrke?

Innsatsstyrkene består av spesielt utvalgt, utdannet og utrustet personell som kan mobiliseres hurtig og bidrar til nasjonal sikkerhet. Innsatssoldatene kommer ofte fra operative avdelinger i Forsvaret, og kan bli beordret på skarpe oppdrag i Norge.

Hva går øvelsene ut på?

Øvelsene i Heimevernet går hovedsakelig ut på å opprettholde og videreutvikle

grunnleggende soldatferdigheter. Heimevernet utdanner også befal gjennom egne kurs ved Heimevernets skole- og kompetansesenter, og i tillegg ute i områdestrukturen.

Hvor lenge varer øvelsene?

I områdestrukturen er den årlige tjenesteplikten på inntil seks dager for mannskap og ni dager for befal. Innsatssoldatene er inne til øvelse inntil 25 dager i løpet av ett år.

Får jeg fri fra jobb/studier?

Arbeidsgiver er lovpålagt å tilrettelegge slik at du kan møte til pliktig tjeneste. Innkalling til militærtjeneste er en gyldig grunn for fravær fra studier.

Får jeg betalt?

Under øvelser får du et økonomisk tillegg, og kan ved behov søke om særskilt økonomisk støtte.

Må jeg gå Forsvarets befalsskole for å bli befal i Heimevernet?

Nei, Heimevernet tilbyr også ulike kurs du kan delta på, hvor grunnleggende og videregående lagførerkurs er noen av dem. Disse kursene vil gi deg muligheten til å bli lagfører/befal i Heimevernet. Etter å ha fullført disse kursene kan du gå videre i kursrekka.

BLI LEDER I HV

I 2020 setter Heimevernets skole- og kompetansesenter inn en storoffensiv for å få flere heimevernssoldater til å delta på kurs på Dombås.

TEKST: HVSKS FOTO: Jesper Vigander Edwin

Målgruppen er spesielt soldater som allerede har tenkt på å ta kurs for å bidra med det lille ekstra som kreves av en militær leder, men som er litt i tvil. I 2020 skal HVSKS fokusere på rekruttering av ledere, styrking av kompetanse, informasjonsdeling og forutsigbar tjenestetid på kurs. – Vi trenger nye og kompetente medarbeidere inn i organisasjonen på alle nivå. HVSKS håper at denne omleggingen vil være et eller to steg i riktig retning mot et enda mer kompetent, styrket, robust og innsatsvillig heimevern. Hvor det er tid og rom for alle som ønsker å gjøre en forskjell, til å finne et kurs og et tidspunkt som passer i en ellers travel hverdag, forteller Morten Angvik-Kristiansen. – For å nå ut med riktig og adekvat informasjon til Heimevernets 40 000 menn og kvinner etablerer vi en fast side i Heimevernsbladet. Gjennom å gjøre dette, håper vi på å skape forutsigbarhet for strukturen. Fra 01. januar 2020 har vi laget en nesten generisk kursplan for de kommende tre årene. Det vil i grovt si at de kurs som nå er listet opp for 2020, vil arrangeres kommende år under samme ukenummer. Med veldig få unntak, sier han.

Til høyre finner dere kurskatalogen for de neste månedene. Ta kontakt med kurskoordinator ved deres respektive distrikt eller gå inn på www.forsvaret.no/hvsk hvis dere ønsker mer informasjon.

Kurs ved HVSKS 2020

UKE 4 20.-31.1	– Videregående lagførerkurs personell
UKE 4 20.-31.1	– Videregående lagførerkurs stabstropp
UKE 4 20.-24.1	– Personellassistentkurs
UKE 6 3.-14.2	– Troppssjefkurs gevær, jeger, skarpskytter, innsats og utrykning, støtte
Uke 8 17.-28.2	– Sikkerhetskurs område
Uke 8 17.-28.2	– Videregående lagførerkurs sanitet
Uke 10 2.-13.3	– Områdestabskurs
Uke 12 16.-27.3	– Områdesersjantkurs
Uke 14 30.-3.4	– Sivilt militært samarbeid & liaisonkurs
Uke 14 30.-3.4	– Sanitet fagbefalkurs
Uke 17 20.-30.4	– Taktisk offiserskurs
Uke 17 20.-30.4	– Skarpskytter grunnleggende
Uke 17 20.-30.4	– Basic medic
Uke 19 4.-8.5	– Skyteinstruktør grunnleggende
Uke 19 4.-10.5	– Fagkurs objekt plan
Uke 19 4.-10.5	– Fagkurs objekt stridsteknikk
Uke 22 25.-29.5	– MINIMI instruktørkurs
Uke 22 25.-29.5	– Instruktørkurs avdelingsvåpen
Uke 23 4.-7.6	– Det frivillige skyttervesens skyteinstruktørkurs 1
Uke 23 4.-7.6	– Det frivillige skyttervesens skyteinstruktørkurs 2
Uke 24 8.-19.6	– Troppssersjant samband, sanitet stab og militærpolit
Uke 24 8.-19.6	– Troppssersjant gevær, jeger, skarpskytter, innsats og utrykning, støtte
Uke 25 15.-26.6	– Geriljakurs
Uke 26 15.6-3.7	– Grunnleggende soldatkurs

SLIK SØKER DU KURS:

- Du varsler din nærmeste sjef, lagfører eller troppssjef og forteller han eller henne om dine ønsker. Lederen tar dette med videre inn i befalsplanleggingen som skal gjennomføres hvert år ved avdeling. Planen til området presenteres for distriktet området sogner til og du blir eventuelt meldt på kurs.
- Alle starter på samme nivå, om du ikke har befalsutdanning fra forsvarsstrukturen. Den enkelte starter med grunnleggende lagførerkurs på to uker. Fokuset er organisasjon, struktur, våpenlære, pedagogikk og lederskap på lavt nivå. Dette kvalifiserer normalt til nestlagførerstilling. Neste utfordring er videregående

lagførerkurs på to uker. Da spesialiserer man seg gjerne innenfor en kategori som gevær, jeger, sanitet, samband med flere.

Dette er allerede lagt etter hvilken tropp du tilhører og oppgavene denne troppen har. Neste nivå er troppssjefs- eller troppssersjantkurs.

HVORFOR BØR DU TA KURS:

- Gode ledere som evner å lede under press «vokser ikke på trær». Derfor satser HVSKS på å utvikle ledere ved å gi dem trygghet og kunnskap på basisferdigheter og samtidig utvikle evnen til samarbeid, gruppedynamikk og situasjonsforståelse. Sammen med sivil kompetanse danner dette et unikt grunnlag for ledelse av soldater i Heimevernet.
- HVSKS dyrker samspillet mellom sivil og militær kompetanse. HVSKS hjelper eleven å finne løsninger gjennom veiledning og rådgivning, slik at eleven selv mestrer i de situasjoner hvor de føler seg usikker. Fokus blir å sende den nye lederen hjem til egen avdeling, tryggere på seg selv og noen erfaringer rikere.

• Sivil arbeidsgiver vil få tilbake medarbeidere som er tryggere på seg selv. Som evner å se løsninger på nye utfordringer og som raskere kan gjennomføre en risikoanalyse for å redusere farer for prosjektet, seg selv og andre. Han eller hun har fått en bredere plattform å stå på når det kommer til kommunikasjon og samarbeid.

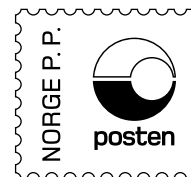
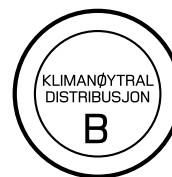
OM HEIMEVERNETS VÅPENSKOLE:

• Heimevernets skole- og kompetansesenter er på Dombås, øverst oppe i Gudbrandsdalen. Cirka 30 minutter unna Hjerkin og 60 minutter fra Åndalsnes. Med tog tar turen fra Oslo til Dombås

cirka fire timer og litt i overkant av 2,5 timer fra Trondheim. Garnisonen består av blant annet et hovedbygg med en rekke undervisningssaler, kontorer, kjøkken, spisesal, messe, elevforlegning og en rek-

ke boliger. Våpenskolen har 52 ansatte. Skolen er organisert med en ledelse og fire underavdelinger, henholdsvis Forsvarets kompetansesenter for objektsikkerhet, utdanning, utvikling og støtte.

Returadresse:
HEIMEVERNSSTABEN
POSTBOKS 393 TERNINGMOEN
2403 ELVERUM

Ord og uttrykk i Forsvaret

AK	Adgangskontroll
BC	Bæsj and carry (mobilt toalett)
BV	Beltevogn
EET	Etter endt tjeneste
ENO	Etter nærmere ordre
FI	Fienden
GRU	Grunnutrustning
KTS	Klar til strid
LF	Lagfører
MG	Maskingevær
MP	Militærpoliti
SLO	Sluttet orden
NEI	Nei

«Nei» betyr «nei» også i Forsvaret

Selv om det er mange ord og uttrykk i Forsvaret, så betyr «nei» fortsatt «nei».

Forsvaret har nulltoleranse når det gjelder seksuell trakassering og mobbing.

FORSVARET

For alt vi har. Og alt vi er.